

ÖĞRENCİ ALGISINA GÖRE AİLEDEN ALINAN SOSYAL DESTEK, ANNE-
BABA TUTUMU VE AKRAN İLİŞKİLERİ

“Özel Çevre Ortaokulu Öğrencileri Üzerinde İlişkisel Bir Tarama”

Selen TOZKOPARAN
121149109

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik DanıŐmanlık Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Niyazi KARASAR

İstanbul,
TC Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Haziran 2014

ETİK SÖZLEŞME

Bu çalıőmadaki bütün bilgileri akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak elde edip sunduğumu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri ve sonuçların kaynağını kurallarına uygun Şekilde gösterdiğimi beyan ederim.

Selen TOZKOPARAN

ÖNSÖZ

Bu çalışma, ortaokul öğrenci algısına göre aileden alınan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkilerini incelemektedir.

Araştırmanın her aşamasında bana yol gösteren, desteğini esirgemeyen, akademik hareket edebilme konusunda beni zenginleştiren danışman hocam Sayın Prof.Dr. Niyazi KARASAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince desteğini esirgemeyen eşim ve aileme; İstanbul İli Kadıköy İlçesi'ndeki Çevre Koleji kurucu ve yöneticilerine çok teşekkür ediyorum.

SELEN TOZKOPARAN

ÖZ

Araştırma, ortaokul öğrenci algısına göre aileden alınan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkilerini bazı demografik değişkenler açısından incelemektedir. Araştırma, 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Özel Çevre Ortaokulu'nda okuyan 425 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu amaçla Anne-baba Tutum Ölçeği, Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Akran İlişkileri Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek ile demografik özellikler arasında bir ilişki bulunamamıştır. Kız öğrenciler anne-baba tutumlarını “otoriter”, erkek öğrenciler ise “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Yaşı büyük olanların, kızların ve bir kardeşi olanların akran ilişkilerinin daha iyi olduğu görülmüştür.

Anne-baba tutumunu “ilgisiz” ve “otoriter” algılayan öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal desteğin “demokratik” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden daha iyi olduğu bulunmuştur. Aileden algılanan sosyal destek arttıkça öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin daha iyi olduğu görülmüştür. Anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin “demokratik” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden daha iyi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aileden Algılanan Sosyal Destek, Algılanan Anne-baba Tutumu, Akran İlişkileri, Ortaokul Öğrencileri

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the relationship between students' perceived social support from their family, perceived parental attitudes and peer relations according to some demographic variables. The study was conducted on 425 students from Çevre Elementary School in 2013-2014 academic year in Kadıköy Province in Istanbul, Turkey. Parental Attitudes Scale, Perceived Social Support From Family Scale, Peer Relations Scale and Personal Information Form were used.

It was found that there was no relationship between students' perceived social support from their families and their demographic characteristics. As to perceived parental attitudes, girls perceive parental attitudes as "authoritarian" while boys perceive it as "tolerant". Students with one sibling, girls and older students report more positive peer relations.

Perceived social support levels of students who perceive parental attitudes as "careless" and/or "authoritarian" are higher than students who perceive parental attitudes as "democratic" and "tolerant". Moreover, there was a positive relation between perceived social support from family and peer relation. Students who perceive parental attitudes as "careless" report more positive peer relations than those perceive parental attitudes as "democratic" and/or "tolerant".

Keywords: Perceived Social Support, Perceived Parental Attitudes, Peer Relations, Elementary School Students

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER LİSTESİ	vii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	10
Önem	10
Varsayımlar	11
Sınırlılıklar.....	11
Tanımlar ve Kısaltmalar	11
BÖLÜM II: YÖNTEM	13
Araştırma Modeli	13
Araştırma Grubu.....	13
Veriler ve Toplanması	13
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	17
BÖLÜM III: BULGULAR VE YORUM	18
Araştırma Grubunun Demografik Yapısı	18
Aileden Algılanan Sosyal Destek.....	19
Algılanan Anne-baba Tutumu	21
Akran İlişkileri	25
Algılar Arası İlişkiler.....	32

BÖLÜM IV: ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	38
Özet	38
Yargı	40
Öneriler.....	41
EKLER.....	43
EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	43
EK 2. ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ*	43
EK 3. AİLEDEN ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ*	46
EK 4. AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ*	47
KAYNAKÇA.....	48

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri	18
Çizelge 2. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Yaş	19
Çizelge 3. Aileden Algılanan Sosyal Destek İle Yaş ilişkisi.....	19
Çizelge 4. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Cinsiyet ilişkisi	19
Çizelge 5. Aileden Algılanan Sosyal Destek ve Kardeş Sayısı.....	19
Çizelge 6. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Kardeş Sayısı ilişkisi.....	20
Çizelge 7. Aileden Algılanan Sosyal Destek ve Anne Eğitim Durumu.....	20
Çizelge 8. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Anne Eğitim Durumu ilişkisi.....	20
Çizelge 9. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Baba Eğitim Durumu İlişkisi	20
Çizelge 10. Algılanan Anne-Baba Tutum Boyutları.....	21
Çizelge 11. Algılanan Anne-Baba Tutum Düzeyleri	21
Çizelge 12. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Yaş ilişkisi	22
Çizelge 13. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Cinsiyet ilişkisi.....	23
Çizelge 14. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Kardeş Sayısı ilişkisi	23
Çizelge 15. Algılanan Anne-baba Tutumu ile Anne Eğitim Durumu ilişkisi	24
Çizelge 16. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Baba Eğitim Durumu ilişkisi.....	25
Çizelge 17. Akran İlişkileri Boyutları	25
Çizelge 18. Akran İlişkileri ile Yaş.....	26
Çizelge 19. Akran İlişkileri ile Yaş ilişkisi	27
Çizelge 20. Akran İlişkileri ile Cinsiyet ilişkisi	29
Çizelge 21. Akran İlişkileri ile Kardeş Sayısı	29
Çizelge 22. Akran İlişkileri ile Kardeş Sayısı ilişkisi	30
Çizelge 23. Akran İlişkileri ile Anne Eğitim Durum.....	30
Çizelge 24. Akran İlişkileri ile Anne Eğitim Durumu ilişkisi	301
Çizelge 25. Akran İlişkileri ile Baba Eğitim Durumu İlişkisi.....	31
Çizelge 26. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Algılanan Anne-Baba Tutumu....	32
Çizelge 27. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Algılanan Anne-Baba Tutum ilişkisi.....	32
Çizelge 28. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Akran ilişkisi.....	34
Çizelge 29. Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran ilişkisi.....	37
Çizelge 30. Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran ilişkisi ilişkisi	37

BÖLÜM I: GİRİŞ

Problem

Anne-babalar, çocuklarının yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar dünyaya geldiklerinde, ihtiyaçlarının karşılanması bakımından tamamen anne-babalarına muhtaçtır. Çocuğun psikolojik gelişiminde anne ve baba tutumunun önemli etkileri bulunmaktadır. Anne ve babalar davranışları ile tutum ve tavırlarını çocuklarına aktarmaktadır (Ekşi, 1990).

Çocuk yetiştirme tutumu, çocuğa yöneltilen tutumların, davranışların ve beklentilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin Baumrind (1971, ss.56-95)'in kuramsal yaklaşımı bu alanda yapılan çalışmalara öncülük etmektedir. Bu alanda yapılan araştırmaların merkezinde olan Baumrind (1971, s.56) anne-baba tutumları dört boyutta sınıflandırılmaktadır. Bu boyutlar kontrol, bakım, açık iletişim ve olgunluk beklentisidir. Kontrol boyutu, çocuğun ailenin koyduğu kurallara ne derece uyması gerektiğini göstermektedir. Bakım boyutu anne-babaların çocuklarıyla ilişkilerindeki sevecenlik, yakınlık ve sıcaklık derecelerini göstermektedir. Açık iletişim boyutu, ailede alınan kararlarda çocukların fikirlerinin ne ölçüde dikkate alındığını belirtmektedir. Olgunluk beklentisi boyutu ise, ailenin çocuklarını zihinsel, sosyal ve duygusal konularda başarılı olmaları açısından ne kadar desteklediğini göstermektedir. Bu sınıflandırmaya göre kontrol ve olgunluk beklentileri düşük, bakım ve açık iletişim boyutları yüksek olan aileler hoşgörülü, kontrol ve olgunluk beklentileri yüksek, diğer iki boyutta düşük olan aileler otoriter, bütün boyutlarda yüksek olan aileler ise demokratik olarak sınıflandırılmaktadır (Baumrind 1991; Akt. McGillicuddy vd., 2007).

Eleanor Maccoby ve John Martin (1983) Baumrind'in kategori sistemini genişleterek büyük oranda etkili bir model öne sürmektedir. Maccoby ve Martin, iki boyut üzerinde durmaktadır: denetim, talep derecesi ve benimseme/duyarlılık. Bu iki boyutun kesişmesi ile dört anne-baba tutumu oluşmaktadır. Anne-baba tutumlarının üçü Baumrind'in otoriter, demokratik ve hoşgörülü tarzlarının oldukça yakın karşılıklarıdır. Dördüncü tip olan ilgisiz anne-baba tutumu Baumrind'in ilk çalışmalarında tanımlanmamıştır. Yapılan son araştırmalar bu anne-baba tutum

tarzının, üzerinde durulmaya değer olduğunu açıkça göstermektedir (Bee ve Boyd, 2009).

Anne-baba tutumu sınıflandırmalarına yönelik yapılan araştırmalar sonucu anne-baba tutumlarının okul öncesi, ilkokul, orta çocukluk ve buluş çağlarında çocukların sosyal, bilişsel ve kişilik gelişimleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Baumrind, 1967, 1991; Dornbusch, vd., 1987; Glasgow, vd.,1997; Slicker, 1998).

Araştırmalar sonucu demokratik anne-babaya sahip çocukların akademik başarı yüksek, bağımsız kişilik yapısına sahip, arkadaş canlısı ve insan ilişkilerinde daha başarılı oldukları görülmektedir. Otoriter anne-babaya sahip çocukların benlik saygısı düşük, problemle başa çıkma becerileri zayıf, olumsuz değerlendirilme kaygısı ve yüksek depresyon riski taşıdıkları görülmektedir. İlgisiz anne-babaya sahip çocukların davranış bozuklukları ve düşük akademik başarı gözlenme riskinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Hoşgörülü anne-babaya sahip çocukların ise, sosyal faaliyetlerde daha etkin ve yüksek özsaygıya sahip oldukları belirtilmektedir (Baumrind, 1967, 1989; Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg, Elman, & Mounts, 1989; Steinberg, Lamborn, Dornbusch, & Darling, 1992; Stice & Barrera, 1995; Özcan,1996; Slicker, 1998; Haktanır ve Baran,1998; Örgün, 2000; Erkan, 2002; Wolfradt, Hempel, & Miles, 2003).

Horney (1945) anne-baba tutumlarının çocuklar üzerinde çok önemli etkileri olduğunu vurgulamaktadır. İlgisiz anne-baba tutumu sergileyen anne-babalar tarafından yetiştirilen çocukların güvensizlik ve yalnızlık hissi ile büyüdüklerini belirtmektedir. Horney (1945)'e göre, çocukların ihtiyaçları olan sevgiyi aileden görememe ve ilgisizlikle karşı karşıya kalma durumlarında ileride umutsuzluk, alınganlık ve depresyona sebep olmaktadır. Bu durum da akran ilişkilerinde sorunlar yaşamalarına yol açmaktadır.

Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) otoriter anne-baba tutumu sergileyen ailelerde sıkı disiplin kuralları ve ceza yöntemi uygulanmasının çocuklarda düşük benlik saygısı görülmesine, çocukların kaygılı ve nevroitik kişilik geliştirmesine yol açtığını söylemektedir. Ayrıca, otoriter anne-babalara sahip olan çocuklarda çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak, sosyal konularda kendilerine daha az güvenen ve zayıf akran ilişkileri görülmektedir.

Kulaksızoğlu (2001, s.84)'na göre anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, çocuğun sosyalleşmesini etkileyen bir değişkendir. Anne-babanın demokratik ve eşitlikçi davranması, baskıcı ve otoriter olması veya aşırı koruyucu davranması

çocuklarının farklı sosyal tavırlar geliştirmelerine neden olmaktadır. Demokratik ve eşitlikçi bir ortamda yetişen çocuklar daha kendine güvenli ve sosyal olmaktadır. Üzerine fazla düşülen, çok ilgilenilen çocuk edilgen ve sosyal ilişkilerinde daha geri olabilmektedir.

Evlerinde yakın bir ilgiyle demokrasinin birleştiğini gören çocuklar, en etkin, özgür ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde en başarılı olmaktadır. Baldwin ve Watson'ın araştırmaları, bu gerçeği doğrular niteliktedir. Araştırmacılara göre, hoşgörülü ve demokratik evlerde büyüyen çocuklar, arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe söyleyebilen çocuklar olmaktadır. Bu tür çocuklarda kendini denetleme arzusunda daha erken rastlanmaktadır. Buna karşılık, daha sert bir denetim altında tutulan ailelerde büyüyen çocuklar karşı çıkma ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmek istemekte ve kendi iç dünyalarını açıklamakta zorluğa uğramaktadır (Akt: Yavuzer, 1984).

Erözkan (2009, s.336)'a göre babanın anneyle yardım içinde olmaması ya da katı olması ile aile içinde yaşanan çatışma, çocuğun akran ilişkilerini olumsuz etkileyerek davranış bozukluklarına sebep olmaktadır. Ayrıca, anne-babaları tarafından haksızlığa uğradığını ve anlaşılmadığını düşünen çocuklar depresyon yaşayabilmektedir. Mükemmeliyetçi anne-babaların çocuklarına ulaşılması güç hedefler belirleyerek ve çocuklarının hatalarına karşı daha az hoşgörülü olması çocuklarda davranış bozuklukları ve kişilerarası ilişkilerde problemler yaşamalarına sebep olmaktadır.

Çocukların psikolojik sağlığı açısından büyük önem taşıyan anne-baba tutumlarının yanı sıra, olumlu akran ilişkilerinin de çocuğun kişisel gelişiminde ve sosyalleşmesinde önemli etkileri bulunmaktadır. Sosyalleşme süreci karşılıklı etkileşimin gerçekleştiği bir süreç olmakla birlikte, ailenin çocuğa sosyalleşme iletilerini aktararak çocuğun bu iletileri özümsemesiyle gelişmektedir. Bu süreçte ailenin iletileri aktarma şekli birbirinden farklılık gösterirken, çocukların da bu iletileri özümseme biçimleri değişmektedir (Grusec, 1997; Parke & Buriel, 1998; Akt. Spera, 2005, s.126). İyi çocuk yetiştirme, çocuk toplumsal yeterlik sergileyen akranlarıyla ilişki kurduğunda en etkin düzeye ulaşmaktadır (Bee ve Boyd, 2009).

Anne-babanın çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirler. Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Çocuğa yöneltilen davranış ve

ona karşı takınılan tavır ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır (Yavuzer, 1984).

Kulaksızoğlu (2001, s.83)'na göre çocuklar çevresindeki insanların, öncelikle anne ve babasının, davranışlarını gözler ve onları örnek alır. Çocuğun diğer insanlarla olan sosyal ilişkilerinin nasıl olacağı hayatının ilk yıllarındaki öğrenmelerine bağlıdır. Çocuk aile içinde kendine yapılan sosyal davranışları yansıtır.

Anne-babaların birbirleriyle uyumlu ve dengeli olması, çocuğun kendisi ve akranlarıyla barışık ve mutlu olmasına yardımcı olmaktadır. Aralarında uyum olan, çocuklarını seven anne-babalar, kendini değerli bulma ve kendine güvenme duygularını çocuklarına vermektedir. Sevgi ve övgüleriyle çocuklarının istenilen kişiler oldukları duygu ve inancını edinmelerinde yardımcı olmaktadır (Morgan, 1984).

Çocuğun tek çocuk, küçük, ortanca ya da büyük olup olmadığı çocuğun topluma uymasını, sosyalleşmesini etkileyen faktörlerinden biridir. Aralarında çok yaş farkı bulunan kardeş ya da hep aynı cinsten olan kardeş sosyalleşmeyi güçleştirebilmektedir. Aynı zamanda kardeşlerin hep aynı cinsten olması karşı cinsle ilişki kurmayı güç hale getirebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2001, s.83).

Çocuk buluş çağına doğru ilerlerken, akranları ile olan ilişki sıklığı artmakta ve akran grubu tarafından onay ve kabul büyük önem kazanmaya başlamaktadır. Akran grupları, ergenin bireyselleşmesinde ve toplumun bağımsız bir bireyi olmasında önemli etkisi bulunmaktadır. Aynı zamanda akran grupları bağlılık ve ait olma duygusu sağlayarak ergenin kendine güveni ve benlik saygısı gelişimi üzerinde etkili olmakta; stres yaratan olayların etkisini azaltan sosyal bir destek sağlamakta (Dornbusch, 1989, s.1249); ahlaki normların ve değerlerin kazanılmasında yardımcı olmakta; birbirlerine verdikleri geri bildirimlerle kişilerarası iletişim kurma becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Kaner, 1998, s.77).

Çocukların arkadaş grupları, onların sosyal tavırlarını etkilemektedir. Bu sosyal tavırlar, çocuğun genellikle diğer bireylere ve sosyal yaşama karşı tüm tavırlarını içermektedir. Bir dereceye kadar ailede kazanılan bu tavırlar, çocuğun arkadaş grubuyla olan deneyimleri sonucu değişebilmektedir (Yavuzer, 2010, s.179).

Ergenlerin arkadaşları ile ilişkileri, anne-babaları ile kuracağı ilişkilerden farklıdır. Anne-baba ile çocuk arasında otoriteye dayalı bir ilişki vardır. Anne-baba yol gösteren, doğruları söyleyen ve karar verendir. Buna karşılık akranlarla

beraberlik farklı bir ilişki gerektirmektedir. Bu, daha eşitlikçi bir sosyal ortamı gerekli kılar. Akranlar eşit bilgiye ve otoriteye sahiptir. Çocuk akranları ile kurduğu ilişkide eşitliğe dayalı sosyal ilişki kurmayı, güvenli davranış göstermeyi, kendi düşüncesini ifade etmeyi, başkalarının fikirlerini hoşgörü ile karşılayabilmeyi öğrenmektedir (Kulaksızoğlu, 2001, s.87).

Akran ilişkileri geniş sosyal ağlarının önemli bir parçasıdır. Bu ilişki yakın romantik ilişkilerin doğasında var olan cinsel unsurdan yoksundur ancak, kritik olarak önemli amaçlara hizmet eder. Howes ve Tonyan (2000, s.97) akranlar arasındaki arkadaşlığı "... güven, sevgi ... ve kendini açma üzerine kurulu duygusal, karşılıklı ikili bir ilişki" olarak tanımlamaktadır. Arkadaşlıklar birçok amaca hizmet etmektedir: Aile dışında duygusal destek ve güven verme, benlik kavramını doğrulama, benlik saygısını arttırma, yalnızlığı önleme, bilgi ve öneri sağlama (Parker, Rubin, Erath, Wojslawowics, & Buskirk, 2006, s.431), öz yansıtma, kişilik gelişimi ve yakınlık için olanaklar (Kerns, Contreras, & Neal-Barnett, 2000).

Gifford-Smith & Brownell (2003, s.244)'e göre akran ilişkileri ilk olarak ailelerin oluşturduğu sosyal çevrelerdeki sosyal etkileşimlerle başlamakta ve daha sonra orta çocukluk ve buluş çağında okul ve aileden neredeyse ayrı bir sosyal çevrede daha az yapılandırılmış aktivitelere dönüşmektedir. Yakınlık ve diğer uygun faktörler üzerine kurularak oluşturulmuş bu ikili etkileşimler zamanla, anne-baba ve çocuk ilişkisiyle eşit önemde olma ya da bunların yerini almaya doğru ilerlemektedir (Gifford-Smith & Brownell, 2003, s.247).

Akran grupları çocuklar için önemli bir sosyal yaşantıdır. Akran ilişkileri, her çocuğun sosyo-duygusal gelişimine bir şekilde etki etmektedir (Gifford-Smith & Brownell, 2003, s.247). "Akran gruplarına dahil olma dünyaca kabul görmeyen bir çeşidini temsil etse de, bu ikili akran ilişkilerinden elde edilen yakınlığa eşdeğer değildir" (Gifford-Smith & Brownell, 2003, s. 251).

Akran ilişkilerinin niteliği, hayat boyu gelişim üzerinde geniş kapsamlı ve uzun süreli etkilere sahiptir (Aroian, Hough, Templin, & Kaskiri, 2008; Parker vd., 2006, s.449). Akran-akran ilişkileri sıklıkla akran grup etkileşimleri ile karşılaştırılmaktadır (Gifford-Smith & Brownell, 2003, s.254). Ancak, Parker ve arkadaşları (2006, s.419) yaptığı araştırmalar "grup kabulünün ne başarılı arkadaşlıkları garantilediğini ne de engellediğini" göstermektedir. Akran-akran ilişkilerinde ise, başarı ya da başarısız kişilik gelişimi ve kişiler arası becerilerin bir ölçümü olarak kullanılmaktadır. DSM IV'te zayıf akran ilişkileri çocukluk dönemi

davranım bozukluğu ve Asperger bozukluğu gibi bazı çocuk rahatsızlıkları için kriter olmaktadır (Parker vd., 2006, s.450).

Akran ilişkisi niteliği ve niceliği üzerinde alt ölçekler çoğu tanı ölçümlerine dahil edilmektedir. Örneğin, Çocuk Davranışı Kontrol Listesi (the Child Behavior Checklist) “çocuğunuz yaklaşık kaç tane yakın arkadaşına sahiptir? (erkek ve kız kardeşler hariç)” ve “çocuğunuz düzenli okul saatleri dışında haftada kaç kez bir arkadaşıyla bir şeyler yapar?” sorularını sormaktadır (Achenbach & Edelbrock, 1986, s.16). Akran-akran ilişkilerini değerlendiren benzer ölçekler şunlardır: The New York Teacher Rating scale, The Autism Diagnostic Interview-Revised, the Children’s Depression Inventory, Reynolds Adolescent Depression scale and Anxiety Disorders Interview Schedule (Parker vd., 2006, s.450), Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği (Kaner, 1998).

Roff (1961; 1963)’un yetişkin işleyişi ve çocukluk akran ilişkileri üzerine yaptığı araştırmada, uyumsuz sosyal işleyiş, yetişkin suçluluğu ve madde kullanımı arasında tutarlı ve etkili bir ilişki olduğu görülmektedir.

Parker ve diğerleri (2006, s.453), zayıf akran ilişkilerinin altta yatan bir işlevsizliğin erken bir belirtisi olduğunu vurgulamaktadır. Onlara göre bu işlevsizlik daha sonra kendini “yetişkin uyumsuzluklarına ve geniş çaplı uyumsuz gelişimsel gidişatlara” dönüştürmektedir. Ayrıca, zayıf akran ilişkileri daha sonraki yetişkin uyumsuzluğunun bir nedeni olarak da düşünülmektedir (Parker vd., 2006, s.457).

Akran-akran ilişkileri önemli bir sosyal yapıdır. Parker ve diğerleri (2006, s.457) zayıf akran ilişkilerinin sonucu olarak olumsuz “ben ve öteki bilisi” olduğunu belirtmektedir. Benlik-bilisi; benlik saygısı ve sosyal yeterliliklerin öz değerlendirmesi -çocukların becerileri hakkında olumlu ve olumsuz değerlendirme ve beklentileri- olarak tanımlanmaktadır; buna karşın sosyal biliş, sosyal kurallar ve sorumlulukların bilgisiyle belirlenen ilişkilerin beklentileri ve tahminleridir (Parker vd., 2006, s.461). Robins, Hendin, & Trzesniewski (2001, s.160) benlik-saygısını “benlik değerinin genel bir hissi, kişilerarası ve başarı bağlamları için motivasyon ve düzen sağlaması” olarak tanımlamaktadır.

Akran ilişkileri üzerinde ailenin hem doğrudan hem de dolaylı olarak etki ettiği görülmektedir (O’Neil & Parke, 2000; McDowell & Parke, 2009). Parke ve diğerlerinin (1994) araştırmasına göre çocuk-akran etkileşimleri üç ayrı ve iki yönlü ilişkiler halinde aile-çocuk etkileşimleri, eğitici aileler ve olanak sağlayıcı aileler tarafından etkilenmektedir. Orta çocukluk ve buluş çağı boyunca akran-akran

ilişkileri aile ve okuldan bağımsız bir sosyal dünyada işlemektedir (Gifford-Smith & Brownell, 2003).

Aileler çocuklarının akranlarıyla ilişki kurmasına yardımcı olur ise, çocuklar farklı yeterlilikler kazanır ve bu da yalnızlıklarını azaltır (Adel, 2004). Bir grup sekizinci sınıf öğrencisinin üzerinde; yalnızlık hissi, algılanan sosyal yeterlilik, düşük özgüven ve düşük akran kabulü arasında önemli bir ilişki olduğunu gösteren araştırmaya göre, akranları tarafından dışlanan çocukların diğer çocuklara göre daha yalnız olmaktadır (Stella, Valds, Skaalvit & Sebstad, 2011). McGrath ve Noble (2010, s.79)'e göre, olumlu akran ilişkilerinin ergenlerin psikolojik sağlığı açısından büyük öneme sahip olduğunu öne sürmekte; akranlarıyla olumlu ilişkiler içerisinde olan ergenler daha iyi bir akademik başarı gösterirken, olumsuz ilişkiye sahip olan ergenler daha düşük akademik başarı, okulu asma, zorbalık mağduru, davranış bozuklukları, madde bağımlılığı, depresyon, kaygı ve yetişkinlikte sosyal hayat sorunlarına sahip olmaktadır.

Olumlu akran ilişkilerine önemli etkisi bulunan diğer bir etken çocuğun ailesinden algıladığı sosyal destektir. Gottlieb (1983, s.64) sosyal desteği “sosyal yakınlıklar tarafından sunulan ya da bunların varlığı ile anlam çıkarılan ve alıcılar üzerinde yararlı duygusal ve davranışsal etkilere sahip olan sözel ve sözel olmayan bilgi veya öneri, somut yardım ya da davranış” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım sosyal desteğin farklı kategorileri arasında kavramsal bir farklılık sağlamaktadır (Antonucci, Fuhrer & Jackson, 1990; Gottlieb, 1983; Heller, Price, & Hogg, 1990; Pearlin, Lieberman, Menaghan, & Mullan, 1981). Sosyal desteğin türleri araçsal, duygusal, bilgisel, somut yardım, pozitif sosyal etkileşim ve saygıyı içermektedir (Cutrona & Suhr, 1992; Sherbourne & Stewart, 1991, s.705; Yu, Lee & Woo, 2004, s.141). Jacobson (1986, s.250) ise, sosyal destek türlerini duygusal, bilişsel destek ve fayda desteği olmak üzere üç boyutta incelemektedir. Duygusal destek çocuğun saygı görmesi, sevilmesi ve takdir edilmesini; Bilişsel destek çocuğun diğerlerinden tavsiye ve eleştiri almasını; Fayda desteği ise çocuğun günlük sorumluluklarını yerine getirmesine yardımcı olan araç ve maddi desteği oluşturmaktadır.

Cohen ve Wills (1985, s.352) ise sosyal desteği “duygusal, araçsal, bilgisel ve yaygın destek” olmak üzere dört boyutta ele almaktadır. Duygusal destek; sevgi, anlayış, kabul görme, değer verilme ve korunma gereksinimlerini kapsayan destek türüdür. Araçsal destek; maddi ve araç-gereç yardımı gibi somut yardımları içermektedir. Bilgisel destek; sorunlarla başa çıkmada sorunu tanımlayıcı ve

anlamayı içeren destek türü olarak belirtilmektedir. Yaygın destek ise; boş vakitlerde başkalarıyla zaman geçirme, eğlenme, sosyal arkadaşlık kurma olarak tanımlanmaktadır (Cohen & Wills, 1985, s.352).

Çocukluk ve buluş çağındaki sosyal ağlar üzerine yapılan araştırmalarda, çocukların erken çocukluktan başlayarak çoklu kaynaklardan destek aldıkları görülmektedir (van Aken & Asendorpf, 1997, s.80; Cochran vd., 1993; Furman & Buhrmester, 1985; Guacci-Franco & Levitt, 1997; Lamb, 1977; Levitt, Guacci-Franco & Levitt, 1993; Lewis, 1982; Thompson, 1998). Ancak, çocukların farklı kaynaklardan ne ölçüde destek aldıklarının yaşla beraber değiştiği gözlenmektedir. Okul öncesi çocuklar temel olarak yakın aile üyelerinden destek almaya eğilimliken, daha büyük çocuklar tipik olarak daha geniş aile üyeleri ve arkadaşları dahil olmak üzere daha geniş bir ağdan destek almaktadır. Ayrıca, buluş çağı boyunca destek yönünden arkadaşlara güven artışı olmaktadır (Feiring & Lewis, 1991; Furman & Buhrmester, 1992; Levitt vd., 1993). Ancak, Engels, Dekovic, and Meeus (2002)'un Alman ergenler üzerinde yaptığı araştırmada, aileden algılanan sosyal desteğin akran ilişkilerine önemli derecede etki ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, Subrahmanyam ve Lin (2007, s.665)'in yaptığı araştırmada, aileden algılanan sosyal desteğin düşük seviyede olması durumunda ergenlerin akranlarından destek ve arkadaşlığı daha fazla aramaktadır.

Stocker (1994, s.1454)'ın öğrencilerin kardeşleri, arkadaşları ve anneleri hakkındaki algılarını incelediği araştırmasında, anneleriyle ya da arkadaşlarıyla (ya da hem anneleri hem de arkadaşlarıyla) sıcak ilişki rapor eden çocukların her iki kaynaktan düşük sıcaklık rapor eden çocuklara kıyasla duygusal ve davranışsal olarak daha uyumlu olduğu vurgulanmıştır. Rosenfeld, Richman ve Bowen (2000, s.219) ortaokul ve lise öğrencilerinin aile, arkadaş ve öğretmenlerden algılanan sosyal destek ile okul uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, üç kaynaktan ya da aile-öğretmen veya aile-arkadaş kaynaklarının kombinasyonlarından sosyal destek algılayan öğrencilerin tek bir kaynağa bağlı olanlara kıyasla daha yüksek başarı gösterdikleri ve davranışlarında daha olumlu olduklarını görülmektedir.

Takahashi ve arkadaşları (1994; 2000; 1997) yapılan araştırmalarında ergenlerde üç farklı ilişki türünü elde etmektedir: aile-odaklı, arkadaş-odaklı, ve sosyal ilişkileri çok az olanlar için 'tek tabanca' tipi. Aile-odaklı ilişki türünde ergenler aile üyeleriyle ve akrabalarıyla, diğerlerinden daha çok yakın ve etkili ilişkilere sahiptir. Arkadaş-odaklı ilişki türünde ergenler aile dışı kişilerle, özellikle

akranlarıyla daha yakın ilişkilere sahiptir. Tek tabancalar ise ne aileleriyle, ne de arkadaşlarıyla yakın ilişkilere sahip olmayıp, yalnız takılmayı seven/tercih eden ergenleri kapsamaktadır (Takahashi & Majima, 1994). İlköğretim ve daha büyük öğrencilerin hem aile odaklı hem de arkadaş odaklı tiplerin yalnız takılmayı seven tiplere kıyasla daha uyumlu oldukları görülmektedir (Takahashi, 2001, s.113).

Asendorpf ve Van Aken (2003)'in araştırmasına göre destek yapısı ve uyum arasındaki iki yönlü etki sosyal destekle ilişkili olarak kişilik özellikleri üzerinde etkili olmaktadır. Buna göre aile yapısı, çocuğun sosyal gelişiminde önemli bir etken olmaktadır. Ancak, ailenin çocuğun sosyal gelişimi üzerindeki etkisi, ailesel psikopatoloji veya boşanma gibi aile bozulmaları durumlarında sıklıkla azalmaktadır.

İnsanlar birbiriyle sürekli etkileşim halindedir. Bu etkileşimler öncelikle aile üyeleriyle başlamaktadır. İlerleyen zamanda toplum içinde insan kendisi için özel anlam taşıyan diğer insanlarla etkileşime devam etmektedir. Çocuklar için aile ve arkadaşlarla olan ilişkiler bütünü, çocuğun ileriki hayatında kişiliğini oluşturmaktadır. Böylelikle, çocuğun psikolojik olarak sağlıklı bir kişiliğe sahip olabilmesi, öncelikle aileleriyle ve giderek oyun arkadaşlarıyla olan etkileşimlerine bağlıdır. Yapılan çalışmaların sonuçları göstermiştir ki, arkan ilişkileri psikolojik iyileştirmede ve hayat stresini azaltmada önemli bir etken olmaktadır (Cüceloğlu, 1992; Dönmezer, 1999; Rook, 1987). Çocukların aileleriyle olan etkileşimleri akran ilişkilerine yön vermekle birlikte, çocuk tarafından sosyal desteğin en temel kaynağı olan aileden etkili düzeyde algılanması, çocuğun topluma uygun bir birey olmasını sağlamaktadır.

Caplan ve House (Akt. Erdeğer, 2001)'a göre, sosyal destek sisteminin bilinmesi bireylere yardımda bulunulması açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin aileden algılanan sosyal destek sistemlerini bilinmesi, ailenin bu konudaki rolünün önemi ve akran ilişkilerine olan etkilerinin bilinmesi, onların pek çok sorununun çözümünde ve tedavisinde, kısacası onların ruh sağlıklarının korunmasında ve öğrencilerin akademik başarılarının yükselmesinde güçlü bir rol oynamaktadır.

Amaç

Araştırmanın temel amacı: İstanbul ili Kadıköy ilçesi Özel Çevre Ortaokulu öğrencilerinin algısına göre aileden alınan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkilerini bazı demografik değişkenler açısından incelemektir. Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılan sorular şunlardır:

1. Öğrencilerin demografik özellikleri;
 - a. Yaş,
 - b. Cinsiyet,
 - c. Kardeş sayısı,
 - d. Annenin ve babanın eğitim durumu nedir?
2. Aileden Algılanan sosyal destek;
 - a. Düzeyleri ve bunların,
 - b. Demografik özellikler ile ilişkisi nasıldır?
3. Algılanan Anne-Baba tutumu;
 - a. Düzeyleri ve bunların,
 - b. Demografik özellikler ile ilişkisi nasıldır?
4. Akran ilişkileri;
 - a. Düzeyleri ve bunların,
 - b. Demografik özellikler ile ilişkisi nasıldır?
5. Öğrencilerin;
 - a. Algılanan sosyal destek ile Algılanan Anne-baba tutum ilişkisi,
 - b. Akran ilişkileri ile Algılanan sosyal destek ilişkisi,
 - c. Akran ilişkileri ile Algılanan Anne-baba tutum ilişkisi nasıldır?

Önem

Anne-babanın çocuk yetiştirme anlayışı sadece çocuğun mutluluğunu etkilememekte, aynı zamanda çocuğun toplum içindeki uyumunu da etkilemektedir. Anne-baba çocuğunu yetiştirirken kendisindeki olumlu veya olumsuz tutum ve davranışlarını da çocuğa aktarmaktadır. Çocuk, olumlu sosyal davranışlardan paylaşmayı, yardımlaşmayı ve birlikte yaşamayı ilk toplumsal kurum olan ailede öğrenerek geliştirmektedir. Bu bağlamda, yapılan bu araştırmanın anne-babaların çocuklarına karşı nasıl bir tutum sergilemesi gerektiği; ailenin çocuklarına olumlu yönde nasıl sosyal destek sağlayabileceği konusunda bir yol gösterici olması umulmaktadır.

Varsayımlar

Bu araştırmada:

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine uygulanan ölçeklere gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten cevap verdikleri;
2. Veri toplama araçlarının yeterince güvenilir ve geçerli olduğu;
3. Seçilen çalışma grubunun, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Özel Çevre Ortaokulu öğrencilerini temsil edecek nitelik ve nicelikte olduğu kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Özel Çevre Ortaokulu öğrencileri ve
2. Kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

Sosyal Destek: Zor durumda ya da sıkıntı içinde olan bireye aile üyelerinin, akrabalarının, arkadaşlarının yanı sıra diğer toplumsal ilişkilerin sağladığı ve sağlayacağı destek kaynaklarıdır (Şahin ve Güvenç, 1996).

Algılanan Sosyal Destek: Algılanan sosyal destek, sosyal ilişkinin algılanmış biçimi, sosyal ağın kişi üzerinde bıraktığı etkiyle yakından bağlantılıdır. Sosyal ağ kişi ve çevresindeki diğer insanlar arasındaki bağları ve bu insanların birbirleriyle olan ilişkilerini anlatmak için kullanılan bir terimdir. Sosyal ağın yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin genel izlenimi algılanan sosyal destek (Sorias,1986) olup, Aileden Algılanan Sosyal Destek ölçeği (ASDÖ) ile yapılan tespitlerdir.

Tutum: Belirli herhangi bir nesne, fikir ya da kişiye karşı bilişsel ve duygusal yönleri bulunan ve davranışsal bir eğilim içeren oldukça kalıcı bir sistemdir (Freedman ve ark., 1989).

Akran İlişkileri: Akran ilişkileri, aynı yaşta ya da gelişim, olgunluk düzeyinde olan; benzer geçmiş, değer, yaşantı, yaşam tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan kişiler arasında karşılıklı ve devamlılık gösteren etkileşimlerin bütünü(Gülay, 2009) olup, Akran İlişkileri ölçeği (AİÖ)ile yapılan tespitlerdir.

Anne-baba Tutumu: Ebeveynlerin çocukları ile iletişim biçimlerini, stillerini ve onlara sağladıkları duygusal ortam içindeki davranışlarını içermekte (Darling ve Steinberg, 1993) olup, Anne-baba Tutum Ölçeği (**ABTÖ**) ile yapılan tespitlerdir.

BÖLÜM II: YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, tarama modelli (Karasar, 2012) bir çalışma olarak, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Özel Çevre Ortaokulu’da gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma ile aileden algılanan sosyal destek ve algılanan anne-baba tutumu ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmış; ayrıca, öğrencilerin aileden algılanan sosyal destek ile algılanan anne-baba tutumu ve akran ilişkileri düzeylerinin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı ve anne-babanın eğitim durumu değişkenleri ile anlamlı bir ilişkisi olup olmadığına bakılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu: 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Özel Çevre Ortaokulu’nda okuyan 230’u (%54,1) kız, 195’i (%45,9) erkek toplam 425 öğrenciden oluşmaktadır.

Veriler ve Toplanması

Bu çalışmada tutum ve algı yoğunluklu verilerle çalışılmıştır. Bu anlamda, Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASD-AL) ve Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ) kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu da öğrencilere verilmiştir. Bu form ve ölçekler, aşağıda tanıtılmaktadır:

Kişisel Bilgi Formu (EK1): Kişisel Bilgi Formunda öğrencinin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu gibi sorular bulunmaktadır. Etik kurallar ve gerçekçi cevaplar alabilmek amacıyla araştırma sırasında öğrencilere kimlik bilgilerini içeren sorular sorulmamıştır.

Ana Baba Tutum Ölçeği (EK2): Ana-Baba Tutum ölçeği Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush (1991, Akt: Yılmaz, 2000) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye Yılmaz (2000) tarafından uyarlanmıştır. Yirmi altı maddeden oluşan “Anne-baba Tutum Ölçeği” üç faktörden oluşmaktadır. Bunlar Kabul-İlgi, Kontrol-Denetleme ve Psikolojik-Özerklidir. Ölçme aracının Kabul-İlgi boyutunda dokuz madde, Kontrol-Denetleme boyutunda sekiz madde ve Psikolojik-Özerklik

boyutunda dokuz madde bulunmaktadır. Kabul-İlgi boyutu çocukların ailelerini ne kadar sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını, Kontrol-Denetleme boyutu çocukların ailelerini ne kadar kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını, Psikolojik-Özerklik boyutu ise ailelerinin demokratik tutumu ne derece uyguladığı ve çocuğun bireyselliğini ifade konusunda çocuğu ne kadar cesaretlendirdiği ile ilgili algısını içermektedir. Ölçme aracının devamlılık (test tekrar test) ve iç tutarlılık (Cronbach alfa) katsayıları sırasıyla, Kabul-İlgi alt ölçeği için .74 ve .60, Kontrol-Denetleme alt ölçeği için .93 ve .75, Psikolojik-Özerklik alt ölçeği için .79 ve .67'dir.

Kabul-İlgi ve Kontrol-Denetleme boyutlarının kesişmesinden dört anne-baba tutumu ayırt edilmektedir. Kabul-İlgi ve Kontrol-Denetleme boyutlarında ortancanın üzerinde puan alanların aileleri “demokratik”, altında puan alanlar ise “ilgisiz” anne-baba tutumuna sahip olduğu kabul edilmektedir. Kabul-İlgi boyutunda ortancanın altında ve “Kontrol-Denetleme” boyutlarında ortancanın üzerinde puan alanların aileleri “otoriter” anne-baba tutumuna sahip olduğu kabul edilmektedir. Kabul-İlgi boyutunda ortancanın üzerinde ve Kontrol-Denetleme boyutlarında ise ortancanın altında puan alan çocukların aileleri “hoşgörülü” anne-baba tutumuna sahip olduğu kabul edilmektedir. Psikolojik-özerklik boyutu değerlendirme kategorik olarak (otoriter-hoşgörülü-demokratik-ilgisiz) yapıldığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Eğer değerlendirme boyut bazında yapılacaksa (özerklik, kabul ve kontrol) psikolojik özerklik boyutu da değerlendirmeye dâhil edilmektedir (Yılmaz, 2000).

Sadece Kontrol-Denetleme boyutunun ilk iki maddesi yedi dereceli, diğer maddeleri ise üç derecelidir. Diğer boyuttaki maddeler dörtlü likert tipindedir. Ölçeğin 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17 numaralı dokuz maddesi Kabul-İlgi boyutunu; 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18 numaralı dokuz maddesi Psikolojik-Özerlik boyutunu; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 numaralı sekiz maddesi Kontrol-Denetleme boyutunu oluşturmaktadır.

Değerlendirmede, tek numaralı maddeler aynen alınmaktadır (Kabul-İlgi boyutu). Psikolojik-Özerklik boyutu ise değerlendirmede on ikinci madde dışındaki çift numaralı maddeler tersten puanlanmaktadır. Kontrol-Denetleme boyutuna ait ilk iki madde ‘hayır’ cevabı için yedi, ‘istediğim saate kadar’ cevabı için bir olacak şekilde, 1 ile 7 arasında puanlanmaktadır. Ölçekteki yirmi birinci sorudan itibaren ise “hiç çaba göstermez” cevabı için 1, “çok az çaba gösterir” cevabı için 2 ve “çok çaba gösterir” cevabı için 3 olacak şekilde puanlanmaktadır (Yılmaz, 2000).

Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (EK3): Ölçeğin orijinali Procidano ve Heller (1983) tarafından bireyin çevresinden algıladığı destek, bilgi ve geribildirim düzeyini belirlemek amacıyla geliştirdikleri “Perceived Social Support from Family, from Friends” ölçeğidir. Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek (ASD-AL/AR) birbirinden bağımsız her biri yirmi madde içeren iki ölçekten oluşmaktadır. Her madde sosyal destek algısına ilişkin “Evet”, “Hayır” ve “Bilmiyorum” seçeneklerine göre yanıtlanmaktadır. “Evet” yanıtları “1” puan, “Hayır” yanıtları “0” puan olarak değerlendirilmektedir. “Bilmiyorum” seçeneği puanlamada dikkate alınmamaktadır. Puanlar 0-20 arasında değişmekte, puan yüksekliği sosyal destek algısının yüksekliğine işaret etmektedir.

Procidano ve Heller (1983)’in çalışmasında Ölçeğin içtutarlılığı “Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek” için .88 olarak hesaplanmıştır. Testin tekrarı uygulamasında ise $r = .83$ ’dir. Yapılan faktör analizi her ölçeğin tek bir faktörle ilişkili olduğunu göstermektedir (Güçray, 1998).

Güçray (1998)’in ölçeğe ilişkin yaptığı çalışmada ise, ölçeğin KR-21 formülü ile hesaplanan içtutarlık katsayısı ASD-AL için .60 olarak bulunmuştur. Testi yarılama yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı ise ASD-AL için $r = .50$ dir. ASD-AL ile “Bireylerarası Davranış Ölçeği BDÖ – Scale for Interpersonal Behavior” arasında anlamlı bir ilişki olduğu $r = .35$, $p < .05$ ve “İntihar Olasılığı Ölçeği İÖÖ – Suicide Probability Scale” ile ters yönde anlamlı ilişki gösterdikleri (ASD-AL, $r = -.60$, $p < .01$) ortaya çıkmaktadır. UCLA yalnızlık Ölçeği puanları ile ASD-AL puanları arasında kolerasyon $r = -.24$ olarak hesaplanmıştır. UCLA ölçeğine göre yalnızlık düzeyi yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinden oluşturulan uç gruplar ASD-AL yönünden karşılaştırıldığında, yalnızlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin ASD-AL puanların da düşük olduğu ($F: 5.82$, $p < .05$, $p < .01$) gözlenmiştir.

Akran İlişkileri Ölçeği (EK4): Akran İlişkileri Ölçeği çocuk ve ergenlerin arkadaşlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini ‘Kontrol Kuramı’na’ dayalı olarak incelemeyi amaçlayan Kaner (1998) tarafından geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Ölçme aracını geliştirme çalışmasını Ankara’ da yaşları 14 ile 18 arasındaki toplam 1648 ergen üzerinde gerçekleştirmiştir. İlgili literatürün incelenmesiyle oluşturulan denemelik formdan faktör analizi sonucunda dört faktörden oluşan onsekiz maddelik likert tipi bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı .86, Spearman Brown test yarılama güvenilirlik katsayısı ise .73’tür. Ayrıca, altmış denekle yapılan

test-tekrar test güvenilirlik çalışması sonucunda elde edilen güvenilirlik katsayısı .93'dür. Akran İlişkileri Ölçeği'nden alınan yüksek puan arkadaşlar ile olumlu ilişkileri, düşük puan ise olumsuz ilişkileri ifade etmekte olup ölçek Bağlılık, Güven ve Özdeşim, Kendini Açma ve Sadakat olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Söz konusu alt ölçeklere ilişkin açıklamalar aşağıda sunulmaktadır:

Bağlılık: Bu alt ölçekte, ergenlerin birbirlerine karşılıklı sevgi ve yakınlık duymalarını ifade eden 8 madde bulunmaktadır (Madde numaraları; 1, 4, 10, 11, 12, 13, 15, 16).

Güven ve Özdeşim: Ergenlerin birbirine güvenmeleri ve özdeşleşmeleriyle ilgili 4 madde yer almaktadır (Madde numaraları; 2, 8, 9, 18).

Kendini Açma: Üç maddeden oluşan bu alt ölçekte, ergenin sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşımı ölçülmektedir (Madde numaraları: 6, 7, 14).

Sadakat: Başı derde giren arkadaşlarını korumak amacıyla yalan söylemeyi ve arkadaşları onun başını derde soksa bile onların yanında yer almayı içeren üç maddeden oluşmaktadır (Madde numaraları: 3, 5, 17).

Kaner (1998) tarafından ölçeğin boyutları ve faktör yapısını belirlemeye yönelik yapı geçerliliğinin incelenmesinde bir faktör analizi tekniği olan Temel Bileşenler Analizi uygulanmış ve öz değerleri 1'in üzerinde olan ve varyansın %53.9'unu açıklayan sekiz faktör elde edilmiştir. Bu faktörlerden ilki varyansın %28.7'sini açıklamaktadır. Analiz ile gözlenen faktörleri ayrıştırarak, birbirinden olabildiğince bağımsız faktörlere ulaşmak amacıyla faktör analizi uygulamasına bir dik döndürme yöntemi olan varimaks kullanılarak devam edilmiştir. Tekrarlanan varimaks rotasyonları sonrasında birden fazla faktöre girip aralarındaki farklar .10 ve daha az olan maddeler çıkarılmış ve beş faktörde toplanan yirmi bir madde elde edilmiştir. Bu maddelerin madde-test korelasyonları .000 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ancak, iki madde, madde-test korelasyon katsayıları .15'in altında olması nedeniyle ölçekten çıkarılarak faktör analizi yinelenmiş ve dört faktörde toplanan on sekiz madde ile analiz sonlandırılmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği'nin güvenilirliği için madde analizine dayalı iç tutarlık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. İç tutarlık için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve ayrıca, Spearman Brown testi yarılama ile testin tamamı için bir güvenilirlik katsayısı bulunmuştur. En yüksek Alfa katsayıları tüm test ve Bağlılık Alt ölçeğine aittir. Bu sonuçlar, Toplam Test ve Bağlılıkta madde sayılarının fazla, Güven ve Özdeşim, Kendini Açma ve Sadakat alt ölçeklerinde ise madde sayılarının

daha az olmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir. Aynı durum, Spearman Brown formülüyle hesaplanan testi yarılama güvenilirlik katsayıları için de geçerlidir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Toplanan veriler özelliklerine göre istatistiksel tekniklerle çözümlenmiştir. Uygun durumlarda frekans, yüzde, ortalama, standart sapma gibi betimlemelerin yanında t testi, varyans analizi, ki-kare analizi ve Pearson Korelasyon analizi ile çözümlenmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Bütün yorumlarda araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin birer algı olduğu gerçeği hatırlatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda,

Demografik bilgilerin yer aldığı tabloda frekans ve yüzde,

Ölçekler ve alt boyutlarının betimsel istatistikleri tablosunda frekans, yüzde, medyan, ortalama ve standart sapma,

Aileden Algılanan Sosyal Destek ve Akran İlişkileri ile cinsiyet ve baba eğitim durumu değişkenleri ilişkisinde t testi,

Aileden Algılanan Sosyal Destek ve Akran İlişkileri ile yaş, kardeş sayısı, anne eğitim durumu değişkenleri ilişkisinde; Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Anne-Baba Tutumu ilişkisinde; Akran İlişkileri ile Anne-Baba Tutum ilişkisinde Tek Yönlü Varyans analizi,

Varyans analizinde $p < 0,05$ olduğunda gruplar arasındaki farkın kaynağını öğrenmek için LSD (varyanslar homojen olduğunda) ve Dunnet C (varyanslar homojen olmadığında) Post Hoc testleri,

Anne-baba Tutumu ile demografik değişkenler ilişkisinde Ki-Kare analizi,

Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Akran İlişkileri ve Alt Boyutları ile ilişkisinde Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Çalışmada SPSS 15.0 for Windows programı kullanılmıştır.

BÖLÜM III: BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin kişisel bilgi formunda yer alan demografik sorulara ait betimsel bulgular ile aileden algılanan sosyal destek, akran ilişkileri ve anne-baba tutumu ile diğer değişkenler arası ilişkiye ait bulgular, araştırmanın amaçları doğrultusunda verilmektedir.

Araştırma Grubunun Demografik Yapısı

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik yapısı Çizelge 1’de verilmektedir. Öğrencilerin 121’i (%28,5) 11 yaş, 94’ü (%22,1) 12, 106’sı (%24,9) 13 ve 104’ü (%24,5) 14 yaşındadır. 230’u (%54,1) kız, 195’i (%45,9) erkektir.

Öğrencilerin 155’i (%36,5) tek çocuk/kardeşi yok, 250’si (%58,8) 1 kardeşi olan, 20’si (%4,7) 2 ve daha fazla kardeşi vardır.

Öğrencilerin 4’ünün (%0,9) annesi ilk/ortaokul düzeyinde, 63’ünün (%14,8) annesi lise düzeyinde, 358’inin (%84,2) annesi üniversite ve üstü düzeyde eğitim görmüştür. Öğrencilerin 42’sinin (%9,9) babası lise düzeyinde, 376’sının (%88,5) babası üniversite ve üstü düzeyde eğitim görmektedir.

Anne ve baba eğitim düzeyinin yüksek ve homojen olması bu değişkenler ile diğer değişkenler arası kurulacak ilişkilerin korelasyonunun düşük olacağı beklenmektedir.

Çizelge 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellik	Grup	n	%
Yaş	11	121	28,5
	12	94	22,1
	13	106	24,9
	14	104	24,5
Cinsiyet	Kız	230	54,1
	Erkek	195	45,9
Kardeş Sayısı	Tek çocuk/Kardeşi Yok	155	36,5
	1 kardeşi olan	250	58,8
	2 ve daha fazla kardeşi olan	20	4,7
Anne Eğitim Durumu	İlk/orta okul	4	0,9
	Lise	63	14,8
	Üniversite ve üstü	358	84,2
Baba Eğitim Durumu	Lise	42	9,9
	Üniversite ve üstü	376	88,5

Aileden Algılanan Sosyal Destek

Öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalaması 11,62'dir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 en yüksek puan 20 ve orta puan 10 olduğu dikkate alındığında, öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek düzeyinin "orta düzeyde" olduğu söylenebilir.

Aileden algılanan sosyal destek ile yaş ilişkisi Çizelge 3'de verilmektedir. Öğrencilerin Aileden Algıladıkları Sosyal Destek ile yaş arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 2. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Yaş

Yaş	n	$\bar{\chi}$	SS
11	121	11,81	2,94
12	94	11,76	2,50
13	106	11,68	2,52
14	103	11,19	2,91

Çizelge 3. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Yaş ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	25,126	3	8,375		
Grupiçi	3151,211	420	7,503	1,116	0,342
Toplam	3176,337	423			

Aileden algılanan sosyal destek ile cinsiyet ilişkisi Çizelge 4'de verilmektedir. Öğrencilerin Aileden Algıladıkları Sosyal Destek ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 4. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Cinsiyet ilişkisi

Cinsiyet	n	$\bar{\chi}$	SS	t	p
Kız	230	11,65	2,78	0,299	0,765
Erkek	194	11,57	2,69		

Aileden algılanan sosyal destek ile kardeş sayısı ilişkisi Çizelge 6'da verilmektedir. Öğrencilerin Aileden Algıladıkları Sosyal Destek ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 5. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı	n	$\bar{\chi}$	SS
Tek çocuk/Kardeşi Yok	154	11,80	2,60
1 kardeşi olan	250	11,46	2,81
2 kardeş ve daha fazla kardeşi olan	20	12,15	2,91

Çizelge 6. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Kardeş Sayısı ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	16,928	2	8,464		
Grupiçi	3159,410	421	7,505	1,128	0,325
Toplam	3176,337	423			

Aileden algılanan sosyal destek ile anne eğitim durumu ilişkisi Çizelge 8’de verilmektedir. Öğrencilerin Aileden Algıladıkları Sosyal Destek ile anne eğitimi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bunun muhtemel sebebinin araştırma grubunun homojen dağılımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 7. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Anne Eğitim Durumu

Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{\chi}$	SS
İlkokul/ortaokul	4	9,75	2,87
Lise	63	11,95	2,59
Üniversite ve üstü	357	11,58	2,76

Çizelge 8. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Anne Eğitim Durumu ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	21,598	2	10,799		
Grupiçi	3154,739	421	7,493	1,441	0,238
Toplam	3176,337	423			

Aileden algılanan sosyal destek ile baba eğitim durumu ilişkisi Çizelge 9’da verilmektedir. Öğrencilerin Aileden Algıladıkları Sosyal Destek ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bunun muhtemel sebebinin araştırma grubunun homojen dağılımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 9. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Baba Eğitim Durumu İlişkisi

Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{\chi}$	SS	t	p
Lise	42	11,55	3,03	-0,177	0,860
Üniversite ve üstü	375	11,63	2,72		

Algılanan Anne-baba Tutumu

Algılanan anne-baba tutum boyutları Çizelge 10’da verilmektedir. Anne-baba Tutum Ölçeği “Kabul-İlgi” alt boyutunun medyanı 14 olarak hesaplanmış olup öğrencilerin 205’inin (%48,2) verdikleri cevapların “medyandan küçük”; 220’sinin (%51,8) verdikleri cevapların “medyandan büyük” olduğu söylenebilir.

Anne-baba Tutum Ölçeği “Kontrol/Denetleme” alt boyutunun medyanı 27 olarak hesaplanmış olup öğrencilerin 189’unun (%44,5) verdikleri cevapların “medyandan küçük”; 236’sının (%55,5) verdikleri cevapların “medyandan büyük” olduğu söylenebilir.

Çizelge 10. Algılanan Anne-Baba Tutum Boyutları

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Medyan	Medyandan Küçük		Medyandan Büyük	
			f	%	f	%
Kabul-İlgi	9	14	205	48,2	220	51,8
Kontrol-Denetleme	8	27	189	44,5	236	55,5

Algılanan anne-baba tutum düzeyleri Çizelge 11’de verilmektedir. Öğrencilerin 108’inin (%25,4) anne-babasının tutumunu “Demokratik”; 77’sinin (%18,1) “ilgisiz”; 128’inin (%30,1) “Otoriter”; 112’sinin (%26,4) “hoşgörülü” algıladığı görülmektedir.

Çizelge 11. Algılanan Anne-Baba Tutum Düzeyleri

Düzeyler	Koşul	f	%
Demokratik	Kabul/İlgi > Medyan Kontrol/Denetleme > Medyan	108	25,4
İlgisiz	Kabul/İlgi < Medyan Kontrol/Denetleme < Medyan	77	18,1
Otoriter	Kabul/İlgi < Medyan Kontrol/Denetleme > Medyan	128	30,1
Hoşgörülü	Kabul/İlgi > Medyan Kontrol/Denetleme < Medyan	112	26,4

Algılanan anne-baba tutumu ile yaş ilişkisi Çizelge 12’de verilmektedir. Çizelge 12 incelendiğinde, 11 yaşındaki öğrencilerin 23’ü (%21,3) anne-baba tutumunu “demokratik”, 27’si (%22,3) “ilgisiz”, 34’ü (%28,1) “otoriter”, 37’si (%30,6) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. 12 yaşındaki öğrencilerin 27’si (%28,7) anne-baba tutumunu “demokratik”, 21’i (%22,3) “ilgisiz”, 27’si (%28,7) “otoriter”, 19’u (%20,1) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. 13 yaşındaki öğrencilerin 27’si

(%25,5) anne-baba tutumunu “demokratik”, 19’u (%17,9) “ilgisiz”, 33’ü (%31,1) “otoriter”, 27’si (%25,5) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. 14 yaşındaki öğrencilerin 31’i (%29,8) anne-baba tutumunu “demokratik”, 10’u (%9,6) “ilgisiz”, 34’ü (%32,7) “otoriter”, 29’u (%27,9) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu ile yaş arasında anlamlı ilişki yoktur.

Çizelge 12. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Yaş ilişkisi

Düzeyleler		Yaş				sd	X ²	p
		11	12	13	14			
Demokratik	f	23	27	27	31	9	12,180	0,203
	%	19,0	28,7	25,5	29,8			
İlgisiz	f	27	21	19	10			
	%	22,3	22,3	17,9	9,6			
Otoriter	f	34	27	33	34			
	%	28,1	28,7	31,1	32,7			
Hoşgörülü	f	37	19	27	29			
	%	30,6	20,2	25,5	27,9			

Algılanan anne-baba tutumu ile cinsiyet ilişkisi Çizelge 13’de verilmektedir. Kız öğrencilerin 65’i (%28,3) anne-baba tutumunu “demokratik”, 38’i (%16,5) “ilgisiz”, 79’u (%34,3) “otoriter”, 48’i (%20,9) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Erkek öğrencilerin 43’ü (%22,1) anne-baba tutumunu “demokratik”, 39’u (%20,0) “ilgisiz”, 49’u (%25,1) “otoriter”, 64’ü (%32,8) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki ($p < 0,05$) olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler anne-baba tutumunu daha çok “otoriter” olarak algılamakta erkek öğrenciler “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Ancak, Erdoğan ve Uçukoğlu (2011, s.63)’nin ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile çelişir nitelikte olup, anne-baba tutumu reddetme alt boyutunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla anne-babalarını daha reddedici bulmaktadır.

Anne-baba tutumlarının çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmakta olduğu çalışmalarda ortaya konmuştur. Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalarda kız çocukların erkek çocuklara oranla daha az bağımsız ve daha çok itaatkar olduğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 1980, s.25). Dolayısıyla kız çocuklar varolan bu durumdan etkilenerek anne-baba tutumlarını bu şekilde algılamış olabilir.

Ancak, Dinçer (2008, s.65) ’in araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile çelişmekte olup, kız öğrencilerin anne-baba tutumlarını otoriter olarak algılama puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından daha düşük olduğu bulunurken,

demokratik olarak algılama puan ortalamalarının erkek öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, Bostan (1993, s.78) ergenlerin anne-baba tutum algısıyla uyum düzeylerini incelediği araştırmada, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre anne-babasını daha fazla demokratik algılamaktadır.

Çizelge 13. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Cinsiyet ilişkisi

Düzeyley		Cinsiyet		sd	X ²	p
		Kız	Erkek			
Demokratik	f	65	43	3	11,004	0,012*
	%	28,3	22,1			
İlgisiz	f	38	39			
	%	16,5	20,0			
Otoriter	f	79	49			
	%	34,3	25,1			
Hoşgörülü	f	48	64			
	%	20,9	32,8			

*p<0,05

Algılanan anne-baba tutumu ile kardeş sayısı ilişkisi Çizelge 14’de verilmektedir. Tek çocuk olan öğrencilerin 40’ı (%25,8) anne-baba tutumunu “demokratik”, 24’ü (%15,5) "ilgisiz", 56’sı (%36,1) “otoriter”, 35’i (%22,6) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. 1 kardeşi olan öğrencilerin 60’ı (%24,0) anne-baba tutumunu “demokratik”, 50’si (%20,0) “ilgisiz”, 69’u (%27,6) “otoriter”, 71’i (%28,4) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. 2 veya daha fazla kardeşi olan öğrencilerin 8’i (%40,0) anne-baba tutumunu “demokratik”, 3’ü (%15,0) “ilgisiz”, 3’ü (%15,0) “otoriter”, 6’sı (%30,0) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu ile kardeş sayısı arasında anlamlı ilişki yoktur.

Çizelge 14. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Kardeş Sayısı ilişkisi

Düzeyley		Tek Çocuk	1	2	sd	X ²	p
			Kardeşi olan	ve daha fazla kardeşi olan			
Demokratik	f	40	60	8	6	8,309	0,216
	%	25,8	24,0	40,0			
İlgisiz	f	24	50	3			
	%	15,5	20,0	15,0			
Otoriter	f	56	69	3			
	%	36,1	27,6	15,0			
Hoşgörülü	f	35	71	6			
	%	22,6	28,4	30,0			

Algılanan anne-baba tutumu ile anne eğitim durumu ilişkisi Çizelge 15’de verilmektedir. Annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan öğrencilerin 1’i (%25,0) anne-baba tutumunu “demokratik”, 1’i (%25,0) “ilgisiz”, 2’si (%50,0) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Annesi lise mezunu olan öğrencilerin 16’sı (%25,4) anne-baba tutumunu “demokratik”, 12’si (%19,0) “ilgisiz”, 17’si (%27,0) “otoriter”, 18’i (%28,6) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Annesi üniversite veya üstü düzeyde mezun olan öğrencilerin 91’i (%25,4) anne-baba tutumunu “demokratik”, 64’ü (%17,9) “ilgisiz”, 111’i (%31,0) “otoriter”, 92’si (%25,7) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu ile anne eğitim durumu arasında anlamlı ilişki yoktur. Bunun muhtemel sebebinin araştırma grubunun homojen dağılımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 15. Algılanan Anne-baba Tutumu ile Anne Eğitim Durumu ilişkisi

Düzeyley		İlk/Orta okul	Lise	Üniversite ve üstü	sd	X ²	p
Demokratik	f	1	16	91	6	2,675	0,848
	%	25,0	25,4	25,4			
İlgisiz	f	1	12	64			
	%	25,0	19,0	17,9			
Otoriter	f	0	17	111			
	%	0,0	27,0	31,0			
Hoşgörülü	f	2	18	92			
	%	50,0	28,6	25,7			

Algılanan anne-baba tutumu ile baba eğitim durumu ilişkisi Çizelge 16’da verilmektedir. Babası lise mezunu olan öğrencilerin 11’i (%26,2) anne-baba tutumunu “demokratik”, 8’i (%19,0) “ilgisiz”, 9’u (%21,4) “otoriter”, 14’ü (%33,3) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Babası üniversite veya üstü düzeyde mezun olan öğrencilerin 94’ü (%25,0) anne-baba tutumunu “demokratik”, 68’i (%18,1) “ilgisiz”, 117’si (%31,1) “otoriter”, 97’si (%25,8) “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu ile baba eğitim durumu arasında anlamlı ilişki yoktur. Bunun muhtemel sebebinin araştırma grubunun homojen dağılımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 16. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Baba Eğitim Durumu ilişkisi

Düzeyler		Lise	Üniversite ve üstü	sd	X ²	p
Demokratik	f	11	94	3	2,025	0,567
	%	26,2	25,0			
İlgisiz	f	8	68			
	%	19,0	18,1			
Otoriter	f	9	117			
	%	21,4	31,1			
Hoşgörülü	f	14	97			
	%	33,3	25,8			

Akran İlişkileri

Akran ilişkileri boyutları Çizelge 17’de verilmektedir. Akran İlişkileri “Bağlılık” alt boyutu puan ortalaması 35,19’dır. Öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin “yüksek düzeyde”dir. Akran İlişkileri “Güven ve Özdeşim” alt boyutu puan ortalaması 17,69’dur. Öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin “yüksek düzeyde”dir. Akran İlişkileri “Kendini Açma” alt boyutu puan ortalaması 8,27’dir. Öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin “orta düzeyde”dir. Akran İlişkileri “Sadakat” alt boyutu puan ortalaması 7,36’dır. Öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin “orta düzeyde” dir.

Çizelge 17. Akran İlişkileri Boyutları

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Alınabilecek Min.-Max/Ort.	\bar{X}	SS
Bağlılık	8	8-40/24	35,19	5,12
Güven ve özdeşim	4	4-20/12	17,69	3,17
Kendini açma	3	3-15/9	8,27	3,09
Sadakat	3	3-15/9	7,36	3,16

Akran ilişkileri ile yaş ilişkisi Çizelge 19’da verilmektedir. Akran İlişkileri ile yaş arasında bir ilişki ($p < 0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre 14 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (67,87) 13 yaşındaki (64,47) öğrencilerin, 12 yaşındaki öğrencilerin (61,63) ve 11 yaşındaki öğrencilerin (61,91) puan ortalamalarından; 13 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (64,47) ise 12 yaşındaki öğrencilerin puan ortalamasından (61,63) daha iyi olduğu görülmektedir ($p < 0,01$). Bu araştırma sonucu göstermektedir ki,

çocukların akran ilişkilerine verdiği önem buluş çağına doğru daha çok önem kazanmaya başlamaktadır.

“Bağlılık” alt boyutu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre 14 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (36,44) 12 yaşındaki öğrencilerin (34,29) ve 11 yaşındaki öğrencilerin (34,36) puan ortalamalarından daha iyi olduğu görülmektedir ($p<0,01$).

“Güven ve Özdeşim” alt boyutu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki yoktur. “Kendini Açma” alt boyutu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre 14 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (9,21) 12 yaşındaki öğrencilerin (7,70) ve 11 yaşındaki öğrencilerin (8,03) puan ortalamalarından daha iyi olduğu görülmektedir ($p<0,01$).

“Sadakat” alt boyutu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre 14 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (8,65) 13 yaşındaki (7,19) öğrencilerin, 12 yaşındaki (6,71) öğrencilerin ve 11 yaşındaki öğrencilerin (6,92) puan ortalamalarından daha iyi olduğu görülmektedir ($p<0,01$).

Çizelge 18. Akran İlişkileri ile Yaş

	Yaş	n	$\bar{\chi}$	SS	
Toplam	11	121	61,91	11,95	
	12	93	61,63	9,67	
	13	106	64,47	8,04	
	14	103	67,87	7,76	
Alt Boyut	11	120	34,36	6,22	
	12	93	34,29	5,43	
	Bağlılık	13	106	35,70	4,40
		14	103	36,44	3,60
Güven ve Özdeşim	11	120	17,42	3,76	
	12	93	17,25	3,14	
	13	106	17,97	2,99	
	14	103	18,14	2,51	
Kendini Açma	11	121	8,03	3,11	
	12	93	7,70	2,56	
	13	106	8,13	3,08	
	14	103	9,21	3,33	
Sadakat	11	120	6,92	3,06	
	12	93	6,71	3,07	
	13	106	7,19	2,89	
	14	103	8,65	3,30	

Çizelge 19. Akran İlişkileri ile Yaş ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	
Toplam:						
Gruplararası	2617,294	3	872,431	9,453	0,000**	
Grupiçi	38669,344	419	92,290			
Toplam	41286,638	422				
Alt Boyut						
Bağlılık	Gruplararası	345,779	3	115,260	4,515	0,004**
	Grupiçi	10670,432	418	25,527		
	Toplam	11016,211	421			
Güven ve Özdeşim	Gruplararası	56,076	3	18,692	1,873	0,133
	Grupiçi	4171,491	418	9,980		
	Toplam	4227,566	421			
Kendini Açma	Gruplararası	130,846	3	43,615	4,699	0,003*
	Grupiçi	3888,890	419	9,281		
	Toplam	4019,735	422			
Sadakat	Gruplararası	237,557	3	79,186	8,354	0,000**
	Grupiçi	3961,972	418	9,478		
	Toplam	4199,528	421			

**p<0,01

Akran ilişkileri ile cinsiyet ilişkisi Çizelge 20’de verilmektedir. Akran ilişkileri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,05$) bulunmaktadır. Kız öğrencilerin rapor ettikleri arkadaşlık ilişkilerinin erkek öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Şimşek (2010, s.49)’in ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma sonuçları bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olup, kız öğrencilerin Akran ilişkileri puan ortalamalarının erkek öğrencilerden daha iyi olduğu yönündedir.

“Bağlılık” alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Kız öğrencilerin rapor ettikleri arkadaşlık ilişkilerinin erkek öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Şimşek (2010, s.51)’in araştırma sonuçlarında elde edilen bulgular da kız öğrencilerin bağlılık ilişkilerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Moore ve Boldere (1991, s.521)’in ergenlerin sosyal gelişim ve cinsiyet rollerini inceleyen araştırmasında, akran ilişkilerinin cinsiyete göre farklılık göstererek kız çocukları arkadaşlarını erkek çocuklardan daha çok önemsemekte ve yakınlık duymaktadır. Fisher (1981, s.23)’in 15-20 yaşları arasındaki ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini inceleyen araştırmasında, bütünleşmiş ve yakın ilişkilerin kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yaygın olduğunu, kız öğrencilerin arkadaşlarına daha bağlı olduklarını ortaya koymaktadır. Davies ve Brember (1999, s.15)’a göre, kız öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişki kurmakta zorlanmadıklarını, iletişim başlatma ve

sürdürmede sorun yaşamadıklarını ve erkek öğrencilere göre arkadaşlarına daha bağlı ve yakınlık duyan kişiler olmaktadır. Döğücü (2004, s.64)'e göre ise, farklı liselerde okuyan ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini inceleyen araştırmasında, kız öğrencilerin arkadaşlarıyla daha yakın ve yoğun ilişkiler kurduklarını ve erkek öğrencilere göre arkadaşlarına daha bağımlı ve onlara güven duyan kişiler olmaktadır.

“Güven ve Özdeşim” alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dinçer'in (2008, s.88) araştırma bulguları da akran ilişkilerinin güven ve özdeşim alt boyutuyla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönünde olup, bu araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

“Kendini Açma” alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Kız öğrencilerin rapor ettikleri arkadaşlık ilişkilerinin erkek öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Şimşek (2010, s.51)'in araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olup, kız öğrencilerin bağımlılık ilişkilerinin, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu yönündedir. Literatür incelendiğinde, kız öğrencilerin arkadaşlarını erkek öğrencilerden daha fazla sevdikleri, sırlarını daha çok açtıkları görülmektedir. Yani kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok kendilerini açma eğilimindedir. Erkek öğrenciler arkadaşlarıyla daha yüzeysel arkadaşlıklar kurmaktadır. Ayrıca, kız öğrenciler çoğunlukla arkadaşları ile küçük gruplar içinde vakit geçirirken, erkek öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini kız öğrencilere kıyasla daha büyük gruplar halinde, spor veya benzeri faaliyetler çerçevesinde yürüttükleri görülmektedir (Hortaçsu ve Oral, 1991, s.14).

“Sadakat” alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmuştur. Erkek öğrencilerin rapor ettikleri arkadaşlık ilişkilerinin kız öğrencilerden daha iyi olduğu görülmüştür. Ancak, Şimşek (2010, s.57)'in araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile çelişmekte olup, kız öğrencilerin sadakat algılarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu şeklindedir. Delikara (2000)'nin araştırmasında ise, sadakat alt ölçeğinden elde edilen puanlara göre, erkek öğrencilerin sapkın davranışları olan arkadaşlarının yanında kız öğrencilere göre daha fazla yer aldıkları yönünde olup bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Çizelge 20. Akran İlişkileri ile Cinsiyet ilişkisi

	Cinsiyet	n	$\bar{\chi}$	SS	t	p
Toplam	Kız	230	64,87	10,22	2,101	0,035*
	Erkek	193	62,84	9,39		
Alt Boyutlar						
Bağlılık	Kız	229	35,97	5,02	3,446	0,001**
	Erkek	193	34,26	5,09		
Güven ve Özdeşim	Kız	229	17,66	3,48	-0,216	0,829
	Erkek	193	17,73	2,76		
Kendini Açma	Kız	230	8,98	3,07	5,336	0,000**
	Erkek	193	7,42	2,89		
Sadakat	Kız	229	6,93	3,07	-3,063	0,000**
	Erkek	193	7,87	3,19		

*p<0,05

**p<0,01

Akran ilişkileri ile kardeş sayısı ilişkisi Çizelge 22’de verilmektedir. Akran ilişkileri, “Bağlılık”, “Güven ve Özdeşim”, “Kendini Açma” alt boyutları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur. “Sadakat” alt boyutu ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,05$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre 1 kardeşi olan öğrencilerin rapor ettikleri arkadaşlık ilişkilerinin tek çocuk/kardeşi olmayan öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Ancak, Dinçer (2008, s.91)’in araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile çelişmekte olup, kardeş sayısı ile akran ilişkileri alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yönündedir.

Çizelge 21. Akran İlişkileri ile Kardeş Sayısı

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{\chi}$	SS
Toplam	Tek çocuk/Kardeşi Yok	154	63,99	10,01
	1 kardeşi olan	249	63,94	9,96
	2 ve daha fazla kardeşi olan	20	63,55	8,40
Alt Boyutlar				
Bağlılık	Tek çocuk/Kardeşi Yok	154	35,54	5,30
	1 kardeşi olan	248	34,96	5,06
	2 ve daha fazla kardeşi olan	20	35,30	4,41
Güven ve Özdeşim	Tek çocuk/Kardeşi Yok	154	17,68	3,31
	1 kardeşi olan	248	17,79	2,99
	2 ve daha fazla kardeşi olan	20	16,65	4,11
Kendini Açma	Tek çocuk/Kardeşi Yok	154	8,37	3,08
	1 kardeşi olan	249	8,24	3,08
	2 ve daha fazla kardeşi olan	20	7,85	3,34
Sadakat	Tek çocuk/Kardeşi Yok	154	6,82	3,10
	1 kardeşi olan	248	7,65	3,13
	2 ve daha fazla kardeşi olan	20	7,95	3,49

Çizelge 22. Akran İlişkileri ile Kardeş Sayısı ilişkisi

	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam	Gruplararası	3,482	2	1,741	0,018	0,982
	Grupiçi	41283,156	420	98,293		
	Toplam	41286,638	422			
Alt Boyutlar						
Bağlılık	Gruplararası	32,148	2	16,074	0,613	0,542
	Grupiçi	10984,063	419	26,215		
	Toplam	11016,211	421			
Güven ve Özdeşim	Gruplararası	23,934	2	11,967	1,193	0,304
	Grupiçi	4203,632	419	10,033		
	Toplam	4227,566	421			
Kendini Açma	Gruplararası	5,226	2	2,613	0,273	0,761
	Grupiçi	4014,509	420	9,558		
	Toplam	4019,735	422			
Sadakat	Gruplararası	73,492	2	36,746	3,732	0,025*
	Grupiçi	4126,037	419	9,847		
	Toplam	4199,528	421			

*p<0,05

Akran ilişkileri ile anne eğitim durumu ilişkisi Çizelge 24’de verilmektedir. Akran İlişkileri, “Bağlılık”, “Güven ve Özdeşim”, “Kendini Açma” ve “Sadakat” alt boyutları ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 23. Akran İlişkileri ile Anne Eğitim Durumu

	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{\chi}$	SS
Toplam	İlkokul/ortaokul	4	60,50	4,80
	Lise	63	66,14	7,93
	Üniversite ve üstü	356	63,59	10,20
Bağlılık	İlkokul/ortaokul	4	35,25	1,71
	Lise	63	35,89	4,80
	Üniversite ve üstü	355	35,06	5,19
Güven ve Özdeşim	İlkokul/ortaokul	4	17,50	1,73
	Lise	63	17,94	3,24
	Üniversite ve üstü	355	17,65	3,17
Kendini Açma	İlkokul/ortaokul	4	6,00	1,83
	Lise	63	8,78	2,84
	Üniversite ve üstü	356	8,21	3,13
Sadakat	İlkokul/ortaokul	4	6,00	2,16
	Lise	63	8,03	3,64
	Üniversite ve üstü	355	7,26	3,06

Çizelge 24. Akran İlişkileri ile Anne Eğitim Durumu ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	
Toplam:						
Gruplararası	395,983	2	197,992			
Grupiçi	40890,655	420	97,359	2,034	0,132	
Toplam	41286,638	422				
Alt Boyutlar						
Bağlılık	Gruplararası	36,602	2	18,301		
	Grupiçi	10979,609	419	26,204	0,698	0,498
	Toplam	11016,211	421			
Güven ve Özdeşim	Gruplararası	4,437	2	2,219		
	Grupiçi	4223,129	419	10,079	0,220	0,803
	Toplam	4227,566	421			
Kendini Açma	Gruplararası	38,228	2	19,114		
	Grupiçi	3981,507	420	9,480	2,016	0,134
	Toplam	4019,735	422			
Sadakat	Gruplararası	39,434	2	19,717		
	Grupiçi	4160,094	419	9,929	1,986	0,139
	Toplam	4199,528	421			

Akran ilişkileri ile baba eğitim durumu ilişkisi Çizelge 25’de verilmektedir. Akran İlişkileri Ölçeği, “Bağlılık”, “Güven ve Özdeşim”, “Kendini Açma” ve “Sadakat” alt boyutları ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 25. Akran İlişkileri ile Baba Eğitim Durumu İlişkisi

	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{\chi}$	SS	t	p
Toplam:	Lise	42	65,21	8,87	0,897	0,370
	Üniversite ve üstü	374	63,76	10,06		
Alt Boyutlar						
Bağlılık	Lise	42	35,57	4,62	0,581	0,562
	Üniversite ve üstü	373	35,09	5,19		
Güven ve Özdeşim	Lise	42	17,79	3,73	0,202	0,840
	Üniversite ve üstü	373	17,68	3,13		
Kendini Açma	Lise	42	8,76	3,23	1,055	0,292
	Üniversite ve üstü	374	8,23	3,07		
Sadakat	Lise	42	7,55	3,10	0,380	0,704
	Üniversite ve üstü	373	7,35	3,19		

Algular Arası İlişkiler

Aileden algılanan sosyal destek ile algılanan anne-baba tutum ilişkisi Çizelge 27’de verilmektedir. Algılanan Anne-baba tutumu ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin puan ortalaması (12,49) anne-baba tutumunu “demokratik” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (11,18) ve anne-baba tutumunu “hoşgörülü” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (10,93) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Aynı şekilde anne-baba tutumunu “otoriter” algılayan öğrencilerin puan ortalaması (12,05) anne-baba tutumunu “demokratik” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (11,18) ve anne-baba tutumunu “hoşgörülü” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (10,93) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu araştırma bulgusunda, beklenenin aksine, alan yazınla çelişir nitelikte bir sonuca ulaşılmaktadır. Çelik (2001, s.34)’in ergenler üzerinde yaptığı araştırma sonucu bu araştırma sonuçları ile çelişmekte olup, anne-baba tutumunu “demokratik” algılayanların lehine sosyal algı puanı ortalamalarının yüksek olduğu yönündedir. Türkmen (2012, s.63)’in ergenler üzerinde yaptığı araştırma sonucu da anne-baba tutumunu “demokratik” algılayanların lehine sosyal algı puanı ortalamalarının yüksek olduğu yönünde olup bu araştırma sonuçları ile çelişmektedir.

Çizelge 26. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Algılanan Anne-Baba Tutumu

Düzeyleyler	n	$\bar{\chi}$	SS
Demokratik	107	11,18	2,96
İlgisiz	77	12,49	2,60
Otoriter	128	12,05	2,35
Hoşgörülü	112	10,93	2,81

Çizelge 27. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Algılanan Anne-Baba Tutum ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	157,419	3	52,473		
Grupiçi	3018,919	420	7,188	7,300	0,000**
Toplam	3176,337	423			

** $p<0,01$

Aileden algılanan sosyal destek ile akran ilişkileri ilişkisi Çizelge 28’de verilmektedir. Akran İlişkileri ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Kahriman (2000, s.18) tarafından yapılan araştırma sonucu bu araştırma bulguları ile benzerlik göstermekte olup, arkadaş grubuna sahip olan ergenlerin aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalamalarının yüksek bulunduğu ve arkadaş grubuna sahip olma ile sosyal destek puanları arasında anlamlı ilişkini olduğu yönündedir.

Akran İlişkileri Ölçeği “Bağlılık” alt boyutu ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Ancak, Kumru ve arkadaşları (2004, s.119) Türk ergenlerde anne-babalara bağlılığın olumlu sosyal davranışları yordamadığını belirtmektedir.

Akran İlişkileri Ölçeği “Güven ve özdeşim” alt boyutu ile Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği arasında düşük anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Kocayörük (2007)’ün araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermekte olup, aileden algılanan sosyal destek arttıkça, çocuğun akran ilişkileri alt boyutu olan güven ve özdeşim puanlarının yükseldiği gözlenmektedir. Ancak, Demir ve Arkadaşları (2005, s.93)’nın Türkiye’deki çocukların akran ilişkilerini inceleyen araştırma sonuçlarına göre, arkadaşlarının kendisini anne-babalarından daha çok anladığını düşünen çocukların aile içinde çoğunlukla kavga etmektedir. Bu bulgu bu araştırma sonuçları ile çelişir niteliktedir. Literatür ve bu araştırma sonuçları arasındaki farklılıklar araştırmanın bazı sınırlılıkları ile ilgili olabilir. Katılımcılar ölçek maddelerini yanıtlarken sosyal beğenilirlik kaygısı yaşamış ve maddeleri bu doğrultuda yanıtlamış olabilir. Ayrıca, oluşan farklılığın örneklem grubundaki farklılıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Akran İlişkileri Ölçeği “Kendini açma” alt boyutu ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Akran İlişkileri Ölçeği “Sadakat” alt boyutu ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında düşük düzeyde negatif ($r<0$) anlamlı bir ilişki ($p<0,05$) bulunmaktadır.

Salı (2010, s.189) çocukların akran ilişkileri, sosyal destek algıları ve mükemmeliyetçiliklerinin incelendiği çalışmasında çocukların aileden algılanan sosyal destek puanları ile Akran ilişkilerinin Bağlılık, Güven ve Özdeşim alt boyutları ve toplamı arasında pozitif yönde, Sadakat alt boyutu arasında negatif

yönde bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Repinski ve Zook (2005, s.99)'un ergenlerin anne-baba ve arkadaşları ile olan yakın ilişkilerinin karşılıklı dayanışma, duygusal durum ve öznel düşünme özelliklerine etkisini incelemek amacıyla yapılan araştırmasında, aile ilişkileri sağlıklı olan ergenlerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin olumsuz etkilendiği, aile ilişkisi olumlu ve sağlıklı olan ergenlerin karşılıklı dayanışma, duygusal durum ve öznel düşünme özelliklerini kazandıklarını ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde başarılı olmaktadır.

Sorias (1990) geniş ve birbirine yakından bağlı arkadaşlık ilişkilerinin yalnızlık duygusunu azalttığını ve sosyal destek gereksinimini karşıladığını ifade etmektedir. Aile Desteği arttıkça Sadakat puanının düştüğü görülmektedir. Sadakat, başı derde giren arkadaşlarını korumak amacıyla yalan söylemek ve arkadaşları onun başını derde soksa bile onların yanında yer almak anlamına gelmektedir. Ailesinden yeterince destek alabilen bir çocuk, arkadaşlara bu denli bağlanmayı, onlar için bu kadar büyük fedakarlık yapmayı gereksiz görebilir. Bu nedenlerle Sadakat puanı ile Sosyal destek puanı arasında negatif bir ilişki çıkmış olabilir.

Çizelge 28. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile Akran ilişkisi

		Aileden Algılanan Sosyal Destek
Akran İlişkileri	r	0,24
	p	0,000**
	N	423
Alt Boyutlar		
Bağlılık	r	0,33
	p	0,000**
	N	422
Güven ve özdeşim	r	0,22
	p	0,000**
	N	422
Kendini açma	r	0,09
	p	0,051
	N	423
Sadakat	r	-0,10
	p	0,037*
	N	422

*p<0,05

**p<0,01

Algılanan anne-baba tutumu ile akran ilişkileri ilişkisi Çizelge 30'da verilmektedir. Anne-Baba Tutumu ile Akran İlişkileri arasında anlamlı bir ilişki (p<0,01) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi

sonuçlarına göre anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (66,75) anne-baba tutumunu “demokratik” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (62,43) ve anne-baba tutumunu “hoşgörülü” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (62,08) daha iyi olduğu görülmektedir ($p<0,01$).

Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran İlişkileri “Bağlılık” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (36,68) ve “otoriter” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (36,40) anne-baba tutumunu “demokratik” olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (34,07) ve anne-baba tutumunu “hoşgörülü” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (33,84) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Symonds (1939)’a göre, kısıtlayıcılık, katı cezalandırma, eleştiri ve aşırı korumacılık olarak tanımlanan hakimiyet örüntüleri gösteren anne-babaların, hassas, çekingen ve sıkılgan olarak tanımlanan çocuklara sahip olma olasılıkları daha yüksek olmaktadır. Ancak, Dinçer (2008, s.116)’in araştırma sonuçları anne-babanın otoriter olarak algılanma puanının yükselmesiyle bağlılık boyutu puanının düştüğü, demokratik olarak algılanma puanının artmasıyla da yükseldiği yönünde olup bu araştırma sonuçları ile çelişki göstermektedir.

Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran İlişkileri “Güven ve özdeşim” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) bulunmaktadır. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Dunnet C Post Hoc testi sonuçlarına göre anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması (18,49) ve “otoriter” algılayan öğrencilerin puan ortalaması (18,03), anne-baba tutumunu “demokratik” algılayan öğrencilerin puan ortalamasından (17,58) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,01$).

Bell, Avery, Jenkins, Feld & Schoenrock (1985, s.116) ailelerine karşı daha açık olduğunu söyleyen ergenlerde, daha fazla benlik saygısı, yaşlılarıyla sık etkileşim, sosyal yetenek ve etkileycilik, daha az çekingenlik, aynı veya karşıt cins yaşlılarıyla ilişkisinde daha az zorluk ve daha az memnuniyetsizlik olduğunu belirtmektedir. Bronfenbrenner (1961), anne-baba kontrolünün fazla olmasının çocuklarda ürkeklik ve uysallığa neden olabileceğini belirtmiştir (Akt: Kılıç, 2005).

Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran İlişkileri “Kendini Açma” ve “Sadakat” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Güneş (1993)’e göre anne-baba tutumları ile bazı değişkenlerin lise öğrencilerinin mesleki ilgilerine etkisini inceleyen araştırmasında “demokratik” anne-baba tutumunun olduğu ailede yetişen ergenlerin zihinsel yönden gelişmeye daha yatkın olduklarını, kendini anlatma ve deneyim kazanma özelliklerinin olduğunu belirlemekte ve böyle bir ortamda yetişen ergenlerin kendine güveni olan, bağımsız düşünebilen ve sosyal ilişkilerinde başarılı olan kişiler olmaktadır. Anne-babanın demokratik tutumu, ergenlerin benlik saygısını yükseltmekte, yüksek benlik saygısı da sağlıklı ilişkilerden koruyucu özellik taşımaktadır (Carroll and Rounsaville, 1995, s.469).

Düzgün (2003, s.158) lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin düşmanlık, depresyon, kaygı ve olumsuz benlik düzeylerinin, otoriter anne-baba tutumuna sahip öğrencilerden daha düşük olduğunu ve demokratik anne-babaya sahip öğrencilerin sosyal ilişkilerinde daha başarılı olduklarını vurgulamaktadır.

Anne-babanın duygusal desteği, demokratik tutumu ve karşılıklı iletişimi ergenlerin toplumsal, bireysel ihtiyaçları ve sorumlulukları dengeleme özellikleri kazanma ile sorumluluk alabilme, arkadaşlarıyla ve yetişkinlerle iletişim kurabilme, sosyal olgunluk ve akademik başarı kazanma açısından önemli rol oynamaktadır (Yılmaz, 2000). Koç (2000, s.71) ergenlerin sosyal uyumunu etkileyen etmenleri inceleyen araştırmasında anne-babasını demokratik olarak algılayan ergenlerin sosyal uyum düzeyinin ve sosyal ilişkilerinin otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır.

Musaağaoğlu (2004, s.67) ergenlikte özerkliğin gelişimi ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında ergenlerin davranışsal özerkliğinin ve dolayısıyla sosyal ilişkilerinin gelişiminde anne-babanın demokratik tutumunun olumlu etkisi olduğunu vurgulamaktadır.

Erbil vd. (2006, s.11) ergenlerin benlik saygısına anne-babaların tutum ve davranışlarının etkisini inceleyen araştırmasında demokratik ailelere sahip ergenlerde benlik saygısının ve buna bağlı olarak da sosyal ilişkilerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu araştırma bulgusunda, beklenenin aksine, alan yazınla çelişir nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır. Araştırmalar arasındaki bu farklılığın örneklem gruplarındaki farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Çizelge 29. Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran ilişkisi

	Anne-baba Tutumu Düzeyi	n	$\bar{\chi}$	SS
Arkadaş İlişkileri	Demokratik	107	62,43	10,22
	İlgisiz	77	66,75	7,83
	Otoriter	127	65,16	8,68
	Hoşgörülü	112	62,08	11,48
Alt Boyutlar				
Bağlılık	Demokratik	107	34,07	5,84
	İlgisiz	77	36,68	4,11
	Otoriter	127	36,40	3,95
	Hoşgörülü	111	33,84	5,61
Güven ve Özdeşim	Demokratik	107	17,58	3,14
	İlgisiz	77	18,49	2,49
	Otoriter	127	18,03	3,06
	Hoşgörülü	111	16,86	3,56
Kendini Açma	Demokratik	107	8,07	3,12
	İlgisiz	77	8,70	2,87
	Otoriter	127	8,30	3,14
	Hoşgörülü	112	8,13	3,15
Sadakat	Demokratik	107	7,09	3,00
	İlgisiz	77	7,51	3,13
	Otoriter	126	7,04	3,25
	Hoşgörülü	112	7,88	3,19

Çizelge 30. Algılanan Anne-baba Tutumu ile Akran ilişkisi ilişkisi

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	
Toplam:						
Gruplararası	1428,975	3	476,325			
Grupiçi	39857,663	419	95,126	5,007	0,002**	
Toplam	41286,638	422				
Alt Boyutlar						
Bağlılık	Gruplararası	692,325	3	230,775	9,344	0,000**
	Grupiçi	10323,886	418	24,698		
	Toplam	11016,211	421			
Güven ve Özdeşim	Gruplararası	141,398	3	47,133	4,821	0,003**
	Grupiçi	4086,169	418	9,776		
	Toplam	4227,566	421			
Kendini Açma	Gruplararası	20,582	3	6,861	0,719	0,541
	Grupiçi	3999,153	419	9,545		
	Toplam	4019,735	422			
Sadakat	Gruplararası	52,924	3	17,641	1,778	0,151
	Grupiçi	4146,605	418	9,920		
	Toplam	4199,528	421			

**p<0,01

BÖLÜM IV: ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

Özet

Araştırmanın temel amacı, İstanbul ili Kadıköy ilçesi Özel Çevre Ortaokulu öğrencilerinin algılarına göre aileden alınan sosyal destek, anne-baba tutumu ile akran ilişkilerini bazı demografik değişkenler açısından incelemektir. Araştırma öğrenciler ve kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Araştırma grubu 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Özel Çevre Ortaokulu'nda okuyan 425 öğrenciden oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Kişisel Bilgi Formu, Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASD-AL) ve Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ) kullanılmıştır.

Toplanan veriler özelliklerine göre istatistiksel tekniklerle çözümlenmiştir. Uygun durumlarda frekans, yüzde, ortalama, standart sapma gibi betimlemelerin yanında t testi, varyans analizi, ki-kare analizi ve Pearson Korelasyon analizi ile çözümlenmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Bütün yorumlarda araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerin birer algı olduğu gerçeği hatırlatılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin 121'i 11 yaş, 94'ü 12, 106'sı 13, 104'ü 14 yaşındadır ve 230'u kız, 195'i erkektir. Öğrencilerin 155'inin tek çocuk/kardeşi yok, 250'sinin 1 kardeşi, 20'sinin 2 ve daha fazla kardeşi vardır. Öğrencilerin 4'ünün annesi ilköğretim/ortaokul düzeyinde, 63'ünün annesi lise düzeyinde, 358'inin annesi üniversite ve üstü düzeyde eğitim görmüştür. Öğrencilerin 42'sinin babası lise düzeyinde, 376'sının babası üniversite ve üstü düzeyde eğitim görmüştür.

Öğrencilerin Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçek puan ortalaması "orta düzeyde"dir. Aileden Algılanan Sosyal Destek ile yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Öğrencilerin Algılanan Anne-Baba Tutum Ölçeği "Kabul-İlgi" alt boyutunda; ortalama 14 olup, öğrencilerin 205'i ortalamanın üzerinde, 220'si ortalamanın altındadır. "Kontrol/Denetleme" alt boyutunda ise; ortalama 27 olup, öğrencilerin 189'u ortalamanın üzerinde, 236'sı ortalamanın altındadır. Öğrencilerin 108'i anne-baba tutumunu "Demokratik"; 77'si "ilgisiz"; 128'i "Otoriter"; 112'si "hoşgörülü" algılamaktadır.

Öğrencilerin Algılanan Anne-Baba Tutum Ölçeği ile yaş, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu arasında bir ilişki yoktur. Cinsiyet ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kız öğrenciler anne-baba tutumunu “otoriter”, erkek öğrenciler ise “hoşgörülü” olarak algılamaktadır.

Öğrencilerin Akran İlişkileri “Bağlılık” ve “Güven ve Özdeşim” alt boyutunda rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması “yüksek düzeyde”, “Kendini Açma” ve “Sadakat” alt boyutunda rapor ettikleri akran ilişkileri puan ortalaması “orta düzeyde”dir. Öğrencilerin Akran İlişkileri ile anne ve baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Yaş, cinsiyet ve kardeş sayısı ile arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırmada 14 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin 13 yaşındaki, 12 yaşındaki ve 11 yaşındaki öğrencilerinden; 13 yaşındaki öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin ise 12 yaşındaki öğrencilerinden daha iyi olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin erkek öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. 1 kardeşi olan öğrencilerin akran ilişkilerinin kardeşi yok/tek çocuk olan öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir.

Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne-baba tutumunu “demokratik” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden daha yüksektir. Aynı şekilde anne-baba tutumunu “otoriter” algılayan öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne-baba tutumunu “demokratik” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden daha yüksektir.

Akran İlişkileri ile Aileden Algılanan Sosyal Destek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile Akran İlişkileri “Bağlılık” alt boyutu arasında orta düzeyde, “Güven ve özdeşim” alt boyutu arasında düşük düzeyde, “Sadakat” alt boyutu arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki vardır. Aileden Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile Akran İlişkileri “Kendini Açma” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Akran İlişkileri ile Algılanan Anne-baba Tutumu arasında bir ilişki bulunmaktadır. Anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin anne-baba tutumunu “demokratik” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Akran İlişkileri “Bağlılık” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, buna göre anne-baba tutumunu “ilgisiz” ve “otoriter” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran

ilişkilerinin anne-baba tutumunu “demokratik” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Algılanan Anne-Baba Tutum ile Akran İlişkileri “Güven ve özdeşim” alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, buna göre anne-baba tutumunu “ilgisiz” ve “otoriter” algılayan öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin anne-baba tutumunu “demokratik” algılayan öğrencilerden daha iyi olduğu görülmektedir. Algılanan Anne-Baba Tutum ile Akran İlişkileri "Kendini Açma" ve "Sadakat" alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Yargı

Araştırma sonucuna göre, kız çocuklar anne-baba tutumunu “otoriter” olarak algılayan erkek çocuklar “hoşgörülü” olarak algılamaktadır. Bu durum, muhtemel, Türk toplumunun kültürel yapısına bağlı olarak kız çocuklarına karşı daha korumacı bir tavırla yaklaşılırken erkek çocuklarına daha taviz verici bir tavırla yaklaşılması ile açıklanabilir.

Araştırmada Akran ilişkileri ile yaş arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Buna göre çocuklar için buluş çağına doğru akran ilişkileri daha da önem kazanmaktadır. Aileden ayrı bir birey olduklarını göstermeye çalıştıkları bu dönemlerde arkadaşlıklara verilen önemin arttığı; kendisi ile ilgili paylaşımları ailesi yerine onu daha iyi anlayacağını düşündüğü arkadaşları yapmayı tercih ettiği ve bu paylaşımda bulunurken kendisini daha güvende hissettiği söylenebilir.

Araştırmada akran ilişkileri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin rapor ettikleri akran ilişkilerinin erkek öğrencilerden daha iyi olduğu gözlenmektedir. Bunun muhtemel sebebi, bu yaş aralığındaki erkek çocuklar daha yüzeysel olan oyun arkadaşlıklarına önem verirken, kız çocukların kişisel paylaşımlara ve ilişkilere daha çok önem vermeleri olarak açıklanabilir.

Anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek düzeyi anne-baba tutumunu “demokratik”, “otoriter” ve “hoşgörülü” algılayan öğrencilerden, beklenenin aksine, daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bunun muhtemel sebebi, bu alanda yapılan diğer araştırmalara kıyasla, ölçeklerin aileye değil çocuklara uygulanarak tutumları nasıl algıladıkları üzerinde çalışılması olarak açıklanabilir.

Araştırma sonucuna göre algılanan anne-baba tutumu ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki olup, literatürdeki örneklerin aksine, anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayanların akran ilişkilerinin diğerlerinden (demokratik, otoriter,

hoşgörülü) daha iyi olduğu görülmektedir. Bunun muhtemel sebebi, anne-baba tutumunu “ilgisiz” algılayan çocukların sosyo-duygusal ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamadığı için arkadaşlarına daha çok yönelmekte olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin akran ilişkileri ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocuğun aileden gördüğü olumlu sosyal destek kişiliğin ve özgüvenin gelişmesine olumlu etki etmektedir. Bu bağlamda, bir çocuğun ailesi tarafından olumlu yönde destekleniyor olmasının arkadaşlık ilişkileri kurmada, yürütmede ve bir akran grubuna dahil olmada etkili olduğu söylenebilir.

Öneriler

1. Sosyal destek çocukların gelişim dönemlerinde ayrı bir öneme sahiptir ve ailesinden yeterli desteği görmediğini düşünen çocuklar bu desteği farklı yerlerde aramaktadır. Bu nedenle anne-babaların çocuklarına daha fazla sosyal destek vermeleri konusunda bilinçlendirilmeleri için eğitim seminerleri düzenlenebilir.

2. Akran ilişkilerinde aileden algılanan sosyal desteğin etkili olduğu kadar arkadaş çevresi, öğretmenleri de etkilidir. Bu nedenle çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin uygulandığı araştırmalar yapılarak etki boyutunda sıralama yapılabilir.

3. Alan yazın incelendiğinde ülkeler ve kültürler bakımından aileden algılanan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkileri farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara bakıldığında Türkiye’de daha fazla veriye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle kültüre dönük aileden algılanan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkileri verilerinin çoğalması gerekmektedir. Araştırmacıların aileden algılanan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkileri ile ilgili çalışmalarında Türk kültürüne özgü değişkenler (Örneğin, cinsiyet rolü, saygı, başarı gibi tanımlara Türk kültürünün yüklemiş olduğu anlamlar) bakımından da inceleme yapılabilir.

4. Aileden algılanan sosyal destek, algılanan anne-baba tutumu ile anne-babanın eğitim durumu arasında ilişki çıkmamasının sebebi olarak araştırma grubunun homojen dağılımdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu değişkenler arası ilişkinin gerçek görünümünü anlayabilmek için farklı eğitim düzeylerine sahip aileler üzerinde çalışma yapılabilir.

5. Bu araştırmada sadece ortaokul öğrencileri ile çalışılmıştır. Aileden algılanan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkilerinin yaşa bağlı olarak

değişebileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, diğer eğitim kademelerinde de benzer çalışmaların yapılmasında yarar olabilir.

6. Çalışmada çocuklara uygulanan "Algılanan Anne-Baba Tutumu Ölçeği"ne ilişkin bulgular, çocukların anne-baba tutumlarını farklı algıladıklarını ortaya koymuştur. Anne-babaların çocuk için doğru olduğunu düşündükleri, toplumda kabul gören davranışları çocuklar tarafından farklı algılanarak "ilgisiz" olarak nitelendirebilmektedir. Çocukların duygularını anlatma ve anlamlandırma konusunda desteklenmesi gerektiği düşünülürse, "ilgisiz" anne baba tutumunu nasıl tanımladıklarına dair çocuklar üzerinde nitel bir araştırma yapılabilir.

EKLER

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Sınıfınız:
5 6 7 8
2. Cinsiyetiniz:
 Kız Erkek
3. Doğum tarihiniz: (Yıl ve ay olarak yazınız.)
4. Kaç kardeşiniz?
 Tek Çocuk 2 Kardeş 3 Kardeş 4 Kardeş ve üstü
5. Kaçınıcı Çocuksunuz?
 İlk Çocuk 2.Çocuk 3.Çocuk 4.Çocuk ve üstü
6. Anne ve babanız ile ilgili bilgiler:

<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
☐ Öz	☐ Öz
☐ Üvey	☐ Üvey
☐ Sağ	☐ Sağ
☐ Ölü	☐ Ölü
☐ Beraber	☐ Beraber
☐ Boşanmış	☐ Boşanmış
☐ Başkasıyla evli	☐ Başkasıyla evli
7. Annenizin,
Yaşı:
Mesleği:
Eğitim Düzeyi: İlkOkul Ortaokul Lise Üniversite ve üstü
8. Babanızın,
Yaşı:
Mesleği:
Eğitim Düzeyi: İlkOkul Ortaokul Lise Üniversite ve üstü

EK 2. ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ*

Aşağıdaki soruları kendi anne ve babanı düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşününüz. TAMAMEN BENZİYOR, BİRAZ BENZİYORSA, BENZEMİYOR, HİÇ BENZEMİYOR kutucuklarından size en yakın olan bir tanesini (X) işaretleyiniz.

	TAMAMEN BENZİYOR	BİRAZ BENZİYOR	BENZEMİYOR	HİÇ BENZEMİYOR
1. Herhangi bir sorunun olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.				
2. Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.				
3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.				
4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söyler.				
5. Annem ve babam bazı konularda sen” kendin karar ver” derler.				
6. Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.				
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.				
8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söyler.				
9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklar.				
10. Annem ve babamla her tartıştımda bana "büyüdüğün zaman anlarsın" derler.				
11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.				
12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.				
13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.				
14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.				
15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.				
16. Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranır ki suçluluk duyar ve utanırım.				
17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.				
18. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.				

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

- 20.00'dan önce
 20.00 - 20.59 arası
 21.00 - 21.59 arası
 22.00-22.59 arası
 23.00 ya da daha geç
 İstediğim saate kadar

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir?

- 20.00'dan önce
 20.00 - 20.59 arası
 21.00 - 21.59 arası
 22.00-22.59 arası
 23.00 ya da daha geç
 İstediğim saate kadar

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

	Hiç çaba göstermez	Az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini öğrenmek için,			
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığını öğrenmek için,			
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını öğrenmek için,			

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin hakkında,			
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığın hakkında,			
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin hakkında,			

EK 3. AİLEDEN ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ*

Aşağıda, çoğu insanın ailesiyle ilişkilerinde yaşadıkları duygu ve deneyimleri yansıtan ifadeler verilmiştir. Her bir ifade için: Evet, Hayır ve Bilmiyorum olmak üzere üç yanıt vardır. Lütfen, her ifadeyi okuyarak duygularınızı yansıtan cevabı her bir ifadenin önündeki karelerden uygun birinin içine bir (x) çarpı koyarak belirtiniz.

	EVET	HAYIR	BİLMİ- YORUM
1. Ailem bana gereğince manevi destek olur.			
2. Neyi nasıl yapacağım konusunda ailemden faydalı öğütler alırım.			
3. Pek çok insan ailesine benim aileme olduğumdan daha yakındır.			
4. Ailemde kendime en yakın hissettiğim kişilere bir derdimi açtığımda bunun onları rahatsız ettiği fikrine kapılıyorum.			
5. Ailem fikirlerimi duymaktan hoşlanır.			
6. Ailemdeki kişilerle ilgi alanlarımız büyük oranda çakışır.			
7. Ailemdeki bazı kişiler sorunları olduğunda veya danışmak amacıyla bana başvururlar.			
8. Ailemin duygusal desteğine güvenirim.			
9. Ailemde, bir derdim olduğu zaman sonradan komik kaçacağını düşünmeden gidebileceğim bir kişi vardır.			
10. Ailemle çeşitli konulardaki düşüncelerimizi birbirimize açık açık söyleriz.			
11. Ailem benim kişisel gereksinimlerime karşı duyarlıdır.			
12. Ailemdeki kişiler duygusal desteğe ihtiyaçları olduğunda bana başvururlar.			
13. Ailem sorunlarımı çözmede bana yardımcı olur.			
14. Bazı aile fertleriyle aramda karşılıklı derin bir ilişki vardır.			
15. Ailemdeki kişiler neyi nasıl yapacaklarını konusunda benden faydalı fikirler elde ederler.			
16. Ailemdeki kişilere sırlarımı açmak beni rahatsız eder.			
17. Aile fertleri tarafından aranan biriyimdir.			
18. Ailemin problemlerini çözmede onlara yardımcı olduğumu düşündüklerini sanıyorum.			
19. Ailemdeki hiç kimseyle, diğer insanların ailesindeki kişilerle olan ilişkisi kadar, yakın bir ilişkim yok.			
20. Ailemin çok daha farklı olmasını isterdim.			

*Ölçeğin kullanım izni Prof. Dr. Sonay Güçray'dan alınmıştır.

EK 4. AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ*

Aşağıdaki cümleleri arkadaşlık ilişkilerinizde yaşadıklarınızı ve hissettiklerinizi düşünerek dikkatle okuyunuz. Cümlelerin sizin için ne ifade ettiğini 5 ifadeden birini işaretleyerek (X) yanıtlandırınız.

	HER ZAMAN	SIK SIK	ARA SIRA	NADİREN	HİÇBİR ZAMAN
1. Arkadaşlarım beni severler.					
2. İşler yolunda gitmediğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.					
3. Arkadaşlarımı korumak için gerektiğinde yalan söylerim.					
4. Arkadaşlarım düşüncelerimi duymaktan hoşlanırlar.					
5. Arkadaşlarımın başı polisle derde girse, onları korumak için yalan söylerim.					
6. Ailemle ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla konuşurum.					
7. Kendimi kötü hissettiğimde arkadaşlarımı aramak beni rahatladır.					
8. Arkadaşlarıma güvenirim.					
9. Arkadaşlarıma gerçekleri söyleyecek kadar güvenirim.					
10. Arkadaşlarım bana saygı duyarlar.					
11. Arkadaşlarımla birbirimizi çok severiz.					
12. Arkadaşlarım bana ilgi gösterirler.					
13. Arkadaşlarım sorunlarımla ilgilenirler.					
14. Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıklarını arkadaşlarımla konuşurum.					
15. Sorunlarım olduğunda arkadaşlarım bana yardım ederler.					
16. Arkadaşlarım düşüncelerime önem verirler.					
17. Arkadaşlarım beni bir belaya sürükleseler bile, yine de onlarla olurum.					
18. En iyi arkadaşım gibi olmak isterim.					

*Ölçeğin kullanım izni Prof.Dr Sema Kaner'den alınmıştır.

KAYNAKÇA

Achenbach, Thomas M. ve Craig S. Edelbrock. Manual for the Teacher's Report Form and teacher version of the Child Behavior Profile. Burlington, VT: University of Vermont/Dept Psychiatry, 1986.

Antonucci, Toni C., Rebecca Fuhrer ve James S. Jackson. "Social support and reciprocity: A cross-ethnic and cross-national perspective," Journal of Social and Personal Relationships, 7: 519-530, 1990.

Aroian, Karen J., Edythe S. Hough, Thomas N. Templin, T.N. ve Eleni A. Kaskiri. "Development and psychometric evaluation of an Arab version of the family peer relationship," Research in Nursing & Health, 31, 5: 402-416, 2008.

Asendorpf, Jens B. ve Marcel A.G. Van Aken. "Personality–relationship transaction in adolescence: Core versus surface personality characteristics," Journal of Personality, 71, 4: 629–666, 2003.

Baumrind, Diana. "Effects of authoritative parental control on child behavior," Child Development, 37, 4: 887-907, 1967.

Baumrind, Diana. "The influence of parenting style on adolescent competence and substance use," Journal of Early Adolescence, 11, 1: 56-95, 1971.

Bee, Helen ve Denise Boyd. Çocuk Gelişim Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2009.

Bell, Nancy J., Arthur W. Avery, David Jenkins, Jason Feld ve Carol J. Schoenrock. "Family relationships and social competence during late adolescence," Journal of Youth and Adolescence, 14, 109-119, 1985.

Bostan, Sezgin. "14-16 yaş ergenlerin uyum düzeylerinin ve anne-baba tutumlarının incelenmesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1993.

Bronfenbrenner, Urie. "The Changing American Child - A Speculative Analysis," Journal of Social Issues, 71, 1: 6-18, 1961.

Cochran, Moncrieff, Mary Larner, David Riley, Lars Gunnarsson ve Charles R. Henderson, Jr. Extending Families: The Social Networks of Parents and Their Children. New York: Cambridge University Press, 119-152, 1993.

Cohen, Sheldon ve Thomas A. Wills. "Stress, social support and the buffering hypothesis," Psychological Bulletin, 2: 310-357, 1985.

Cutrona, Carolyn E. ve Julie A. Suhr. "Controllability of stressful events and satisfaction with spouse support behaviors," Communication Research, 19, 2: 154–174, 1992.

Cüceloğlu, Doğan. İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992.

Çelik, Metehan. "Epileptik ve Diabetik Hastalığı Olanlar ile Hasta Olmayan Ergenlerin Sosyal Algılarının, Anne-baba Tutumu Algılarına Ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması," Çukurova Üniversitesi Dergisi, 2, 21: 25-36, 2001.

Darling, N., Steinberg, L. "Parenting Styles as Context: an Integrative Model," Psychological Bulletin, 113 (3), 487- 496, 1993.

Davies, Julie ve Ivy Brember. "Boys outperforming girls: A 8 year cross-sectional study of attainment and self-esteem in year 6," Educational Psychology, 19, 5-17, 1999.

Delikara, İpek. "Ergenlerin Akran İlişkileri ile Suç Kabul Edilen Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2000.

Demir, Nilüfer, Aylin Baran ve Demet Ulusoy. "Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnekleme," Bilgi Dergisi, 32: 83-108, 2005.

Dinçer, Burcu. "Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne-baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi," Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2008.

Dornbusch, Stanford M., Philip L. Ritter, P. Herbert Leiderman, Donald F. Roberts ve Michael J. Fraleigh. "The relation of parenting style to adolescent school performance," Child Development, 58, 1244-1257, 1987.

Döğücü, Funda. "Tosya ilçesinde farklı liselerde öğrenim gören ergenlerin arkadaş ilişkilerinin incelenmesi," Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), Gazi Üniversitesi, Ankara, 2004.

Dönmezer, İbrahim. "Ailenin Çocuk Gelişimi ve Eğitimindeki Rolü ve Önemi," Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri, İstanbul: Ercan Ofset Yayıncılık, 1991.

Düzgün, Şükrü. "Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler," Atatürk Üniversitesi SBE Dergisi, 2, 1: 149-162,2003.

Ekşi, Aysel. Çocuk, Genç, Ana-Babalar. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1990.

Engels, Rutger C.M.E., Maja Deković ve Wim Meeus. "Parenting practices, social skills and peer relations in adolescence," Social Behavior and Personality, 30, 3-18, 2002.

Erbil, Nilüfer, Zeynep Divan ve Perihan Önder. "Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi," Aile ve Toplum Dergisi, 3, 10: 7-15, 2006.

Erdeğer, Nuray. "Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2001.

Erdoğan, Ömer ve Hülya Uçukoğlu. "İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler," Kastamonu Eğitim Dergisi, 19, 1: 51-72, 2011.

Erkan, Zülal. "Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları Ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma," Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2002.

Erözkan, Atılgan. "İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcıları," Elementary Education Online, 8, 2: 334-345, 2009.

Feiring, Candice ve Michael Lewis. "The transition from middle childhood to early adolescence: Sex differences in the social network and perceived competence," Sex Roles, 24, 7/8: 489–509, 1991.

Fisher, Judith L. "Transition in relationship style from adolescence to young adulthood," Journal of Youth and Adolescence, 14, 11-24, 1981.

Freedman, J.L., D.O. Sears, J. M. Carlsmith, Sosyal Psikoloji. Çeviren: Ali Dönmez. İstanbul: Ara Yayıncılık, 1989.

Furman, Wyndol ve Duane Buhrmester. "Children's perceptions of the personal relationships in their social networks," Developmental Psychology, 21, 6: 1016–1024, 1985.

Furman, Wyndol ve Duane Buhrmester. "Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships," Child Development, 63, 103–115, 1992.

Gifford-Smith, Mary E. ve Celia A. Brownell. "Childhood peer relationships: social acceptance, friendships, and peer networks," Journal of School Psychology, 41, 4: 235–284, 2003.

Glasgow, Kristan L., Sanford M. Dornbusch, Lisa Troyer, Laurence Steinberg ve Philip L. Ritter. "Parenting styles, adolescents' attributions, and educational outcomes in nine heterogeneous high schools," Child Development, 68: 507-529, 1997.

Gottlieb, Benjamin H. Social support strategies: Guidelines for mental health practice. Beverly Hills: Sage Publications, 1983.

Guacci-Franco, Nathalie ve Mary J. Levitt. "The social ecology of early childhood: Preschool social support networks and social acceptance," Social Development, 6, 3: 292–306, 1997.

Güçray, Sonay. "Bazı Kişisel Değişkenler, Algılanan Sosyal Destek ve Atılganlığın Karar Verme Stilleri İle İlişkisi," Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9, 3: 7-16, 1998.

Gülay, Hülya. "Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri," Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 22: 82-93, 2009.

Güneş, Tülay. "Ana baba tutumları ile diğer bazı değişkenlerin lise öğrencilerinin mesleki ilgilerine etkisi," Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1993.

Haktanır, Gelengül ve Gülen, Baran. "Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi," Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 5, 3: 134-141, 1998.

Heller, K., R.H. Price ve J.R. Hogg. "The role of social support in community and clinical interventions," İçinde: B. R. Sarason, I. G. Sarason, ve G. R. Pierce (Eds.), Social support: An interactional view. New York: John Wiley & Sons, 1990.

Horney, Karen. Our inner conflicts. New York: W.W. Norton & Co., Inc., 1945.

Hortaçsu, Nuran ve Oral, Atiye. "Factors Affecting Relationships of Turkish Adolescents with Parents and Same –Sex Friends," Journal of Social Psychology, 131, 3: 13-14, 1991.

Howes, Carollie & Tonyan, Holli. "Links between adult and peer relations across four developmental periods". İçinde: K.A. Kerns, J.M. Contreras, & A.M. Neal-Barnett (Eds.), Family and Peers: Linking Two Social Worlds. Westport, CT: Praeger, 2000, ss. 85-115.

Jacobson, David E. "Types and timing of social support," Journal of Health and Social Behavior, 27: 250-64, 1986.

Kahriman, İlknur. "Adölesanların aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi," Yüksek lisans tezi (basılmamış). Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2000.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. Value of child: Values and fertility in Turkey. İstanbul: Boğaziçi University Pub., 1980.

Kaner, Sema. "Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği Geliştirme Çalışması," Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 33, 1: 77-89, 1998.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Yirmi üçüncü basım. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012.

Karasar, Niyazi. Araştırmalarda Rapor Hazırlama. On altıncı basım. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2011.

Kerns, Kathryn A., Josefina M. Contreras ve Angela M. Neal-Barnett. Family and Peers: Linking Two Social Worlds. Westport, CT: Praeger, 2000.

Kocayörük, Ercan. "The Effects of Father Involvement Training on Family Functioning and Peer Relationships Of 9TH Grade High School Students," Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2007.

Koç, Aydın. "Ergenlerin sosyal uyumunu etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi," Yüksek lisans tezi (basılmamış). Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2005.

Kulaksızoğlu, Adnan. Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2001.

Kumru, Asiye, Gustavo Carlo, Carolyn Edwards. "Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi," Türk J Psychol, 54: 109-125, 2004.

Kuzgun, Yıldız ve Eldeleklioğlu, Jale. Ana Baba Tutumları Ölçeği (Ergenler ve Yetişkinler İçin). Yıldız Kuzgun ve Feride Bacanlı (Ed.) Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi: 1, PDR'de Kullanılan Ölçekler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.

Lamb, Michael E. "A re-examination of the infant social World," Human Development, 20, 2: 65–85, 1977.

Levitt, Mary J., Nathalie Guacci-Franco ve Jerome L. Levitt. "Convoys of social support in childhood and early adolescence: Structure and function," Developmental Psychology, 29, 5: 811–818, 1993.

Lewis, Michael. "The social network systems model: Toward a theory of social development," İçinde: T. M. Field, A. Huston, H. C. Quay, L. E. Troll & G. E. Finley (Eds.), Review of Human Development. New York: Wiley, 1982.

Maccoby E.E. & J.A. Martin. Socialization in the context of the family: Parent–child interaction. İçinde: P. H. Mussen (ed) and E. M. Hetherington (vol. ed.), Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development. New York: Wiley, 1983.

McGillicuddy-De Lisi, Ann V. ve Richard De Lisi. "Perceptions of family relations when mothers and fathers are depicted with different parenting styles," Journal of Genetic Psychology, 168, 4: 425-442, 2007.

McGrath, Helen ve Toni Noble. "Supporting positive pupil relationships: Research to practice," Educational and Child Psychology, 27, 1: 79-90, 2010.

McDowell, David J. ve Ross D. Parke. "Parental correlates of children's peer relations: An empirical test of a tripartite model," Developmental Psychology, 45, 1: 224-235, 2009.

Moore, Susan ve Boldero, Jennifer. "Psychosocial Development and Friendship Functions in Adolescence," Sex Roles. 25, 9-10: 521-536, 1991

Morgan, Clifford T. Psikolojiye Giriş Ders Kitabı. Çeviren: Sirel Karataş ve Diğerleri. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara, 1984.

Musağaoğlu, Ceren. "Ergenlik sürecinde özerkliğin gelişimi ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler," Yüksek lisans tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2004.

O'Neil, Robin ve Ross D. Parke. "Family-peer relationships: The role of emotion regulation, cognitive understanding, and attentional processes as mediating processes," İçinde: K.A. Kerns, J.M. Contreras ve A.M. Neal-Barnett's (Eds.), Family and Peers: Linking Two Social Worlds. Westport, CT: Praeger, 2000.

Örgün Kuru, Selda. "Anne-baba tutumları ile 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2000.

Özcan, Handan. "İlkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1996.

Parke, Ross D., Virginia M. Burks, James L. Carson, Brian Neville ve Lisa A. Boyum. "Familypeer relationships: A tripartite model," İçinde: R. D. Parke ve S. G. Kellam (Eds.), Exploring family relationships with other social. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1994.

Parker, Jeffrey G., Kenneth H. Rubin, Stephen A. Erath, Julie C. Wojslawowicz ve Allison A. Buskirk. "Peer relationships, child development, and adjustment: A developmental psychopathology perspective," İçinde: D. Cicchetti ve D. J. Cohen (Eds), Developmental Psychopathology, Vol.1, Theory and Method, NY: Wiley & sons, 2006.

Pearlin, Leonard I., Morton A. Lieberman, Elizabeth G. Menaghan ve Joseph T. Mullan. "The stress process," Journal of Health and Social Behavior, 22, 337–356, 1981.

Procidano, Mary E. ve Kenneth, Heller. "Measures of Perceived Social Support From Friends and From Family: Three Validation Studies," American Journal of Community Psychology, 11, 1: 1-24, 1983.

Repinski, Daniel J. ve Joan M. Zook. "Three measures of closeness in adolescents relationships with parents and friends: Variations and developmental significance," Personal Relationships, 12, 79-102, 2005.

Robins, Richard W., Holly M. Hendin ve Kali H. Trzesniewski. "Measuring global selfesteem: construct validation of a single-item measure and the Rosenberg selfesteem scale," Pers Soc Psychol Bull 27, 2: 151-171, 2001.

Roff, Merrill. "Childhood social interactions and young adult bad conduct," Journal of Abnormal Psychology, 63, 2: 333–337, 1961.

Roff, Merrill. "Childhood social interactions and young adult psychosis," Journal of Clinical Psychology, 19, 2: 152–157, 1963.

Rook, Karen S. "Social Support Versus Companionship: Effects on life stress, Loneliness, and Evaluations by Others," Journal of Personality and Social Psychology, 52, 6: 1132–1147, 1987.

Rosenfeld, Lawrence B., Jack M. Richman ve Gary L. Bowen. "Social support networks and school outcomes: The centrality of the teacher," Child and Adolescent Social Work Journal, 17, 205–226, 2000.

Salı, Güneş. "Çalışan ve çalışmayan çocukların Arkadaşlık ilişkileri, sosyal destek algıları ve mükemmeliyetçiliklerinin incelenmesi," Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2010.

Sherbourne, Cathy Donald ve Anita L. Stewart. "The MOS Social Support Survey," Social Science and Medicine, 32, 6: 705–714, 1991.

Slicker, Ellen, K. "Relationship of parenting style to behavioural adjustment in graduating high school seniors," Journal of Youth and Adolescence, 27, 3: 345-372, 1998.

Sorias, Oya. "Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri," Psikoloji Dergisi, 5, 20: 25-29, 1986.

Sorias, Oya. "Yaşam stresine karşı koruyucu olarak sosyal destekler," Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8, 805- 811, 1990.

Spera, Christopher. "A Review of the Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement," Educational Psychology Review, 17,2: 125-146, 2005.

Steinberg, Laurence, Julie D. Elman ve Nina S. Mounts. "Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents," Child Development 60: 1424-1436, 1989.

Steinberg, Laurence, Susie D. Lamborn, Sanford M. Dornbusch ve Nancy Darling. "Impact of parenting practices on adolescent achievement: authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed," Child Development, 63, 5: 1266-81, 1992.

Stella, Olav, Harald Valds, Einar Skaalvit ve Frode Sebstad. "Peer relations, loneliness, and self-perceptions in school-aged children," British Journal of Educational Psychology, 66, 4: 431-445, 2011.

Stice, Eric ve Manuel Barrera, Jr. "A longitudinal examination of the reciprocal relations between perceived parenting and adolescents' substance use and externalizing behaviors," Developmental Psychology, 31, 2: 322-334, 1995.

Stocker, Clare M. "Children's perceptions of relationships with siblings, friends, and mothers: Compensatory processes and links to adjustment," Journal of Child Psychology and Psychiatry, 35, 1447–1459, 1994.

Subrahmanyam, Kaveri ve Gloria Lin. "Adolescents on the net: Internet use and well-being," Adolescence, 42: 168: 659-677, 2007.

Symonds, P.M. The psychology of parent-child relationships. New York: Appleton-Century-Crofts, 1939.

Şahin, Berksoy. veGüvenç, Birol. Sosyal Destek ve Sağlık. Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 1996.

Şimşek, Didem. "Yatılı ilköğretim bölge okulu ve ailesi yanında kalan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, sosyal destek algıları ve yaşam doyumlarının incelenmesi," Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2010.

Takahashi, Keiko. "Types of Social Relationships and Psychological Adjustment in Middle Childhood: Mother-type Versus Friend-type versus Lone Wolf Type," Paper presented at the meeting of the Society for Research in Child Development, Minneapolis, 2001.

Takahashi, Keiko ve Naomi Majima. "Transition from home to college dormitory: The role of preestablished affective relationships in adjustment to a new life," Journal of Research on Adolescence, 4, 367–384, 1994.

Takahashi, Keiko ve Akira Sakamoto. "Assessing social relationships in adolescents and adults: Constructing and validating the Affective Relationships Scale," International Journal of Behavioral Development, 24, 451–463, 2000.

Takahashi, Keiko, Junko Tamura ve Makiko Tokoro. "Patterns of social relationships and psychological well-being among the elderly," International Journal of Behavioral Development, 21, 3: 417-430, 1997.

Thompson, Ross A. "Early sociopersonality development," İçinde: W. Damon ve N. Eisenberg (Eds.), Handbook of Child Psychology Vol. 3: Social, Emotional, and Personality Development. New York: Wiley, 1998.

Türkmen, Mustafa. "Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Özsaygı Ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması," Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5, 1: 41-73, 2012.

Van Aken, Marcel A.G. ve Jens B. Asendorpf. "Support by parents, classmates, friends, and siblings in preadolescence: Covariation and compensation across relationships," Journal of Social and Personal Relationships, 14, 1: 79–93, 1997.

Wolfradt, Uwe, Susanne Hempel ve Jeremy N.V. Miles. "Perceived parenting styles, depersonalization, anxiety, and coping behavior in adolescents," Personality and Individual Differences, 34: 521–532, 2003.

Yavuzer, Haluk. Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1984.

Yavuzer, Haluk. Ana-Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2010.

Yılmaz, Ayşen. "Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benli algıları arasındaki ilişkiler," Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2000.

Yu, Doris S.F., Diana T.F. Lee ve Jean Woo. "Psychometric testing of the Chinese version of the Medical Outcomes Study Social Support Survey (MOS-SSS-C)," Research in Nursing and Health, 27, 135–143, 2004.